

Α.Τ.Ε.Ι. ΚΡΗΤΗΣ - ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΡΕΘΥΜΝΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ & ΑΚΟΥΣΤΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

“ Δημιουργία ντοκιμαντέρ περιβαλλοντικού περιεχομένου
στα πλαίσια εκπαιδευτικής δράσης της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ρεθύμνου “

Θεόδωρος Διαμαντής ΑΜ: 507

Επιβλέπων καθηγητής: Χουσίδης Χρήστος

Ευχαριστίες

Αρχικά θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους όσους βοήθησαν στην πραγματοποίηση αυτής της εργασίας και ειδικότερα τον Κώστα Ιορδάνογλου για τη συνεργασία του, το Χρήστο Χουσίδη για την σημαντική του καθοδήγηση και τη συμπαράσταση από την αρχή μέχρι το τέλος της εργασίας, την Ευσταθία Καρανικόλα για την υποστήριξη και την πολύτιμη βοήθειά της σε όλα τα στάδια της εργασίας και τον Παύλο Γρυλλάκη για τη βοήθειά του τόσο σε τεχνικό όσο και καλλιτεχνικό επίπεδο.

Περίληψη

Η παρούσα εργασία πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια πολιτιστικού προγράμματος του λυκείου Περάματος Ρεθύμνου “Δημιουργία Ντοκιμαντέρ με Θέμα : Φύση, Υγεία, Πολιτισμός” με υπεύθυνους καθηγητές τους Ιορδάνογλου Κώστα και Μπρόκου Μαρία. Παρακάτω θα παρουσιαστούν αναλυτικά ο παιδαγωγικός ρόλος της εργασίας, οι στόχοι της και η μεθοδολογική προσέγγιση που εφαρμόστηκε καθώς και η συμβολή της εργασίας σε νέα γνώση. Στο επόμενο κεφάλαιο γίνεται μία αναφορά στην περιβαλλοντική εκπαίδευση γενικότερα αλλά και στο πρόγραμμα του λυκείου Περάματος. Στη συνέχεια, γίνεται θεωρητική αναφορά στον κινηματογράφο και πιο συγκεκριμένα στα είδη του, παρουσίαση του ντοκιμαντέρ και των κατηγοριών του ειδικότερα και το κεφάλαιο ολοκληρώνεται με την αναφορά στην διδασκαλία του κινηματογράφου και τη σχέση του με τα παιδιά και την εκπαίδευση. Στο επόμενο κεφάλαιο παρουσιάζονται αναλυτικά τα σεμινάρια που πραγματοποιήθηκαν για την θεωρητική κατάρτιση των μαθητών και αποτελούν το ένα από τα δύο μέρη της μεθοδολογικής μας προσέγγισης. Το δεύτερο παρουσιάζεται στα επόμενα κεφάλαια και αφορά στην παραγωγή ντοκιμαντέρ και τα στάδιά της : προπαραγωγή, παραγωγή, μεταπαραγωγή. Σε κάθε στάδιο αναπτύσσεται η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε για την περάτωσή του μέχρι την ολοκλήρωσή του ντοκιμαντέρ. Η εργασία ολοκληρώνεται με τα γενικά συμπεράσματα και προτάσεις βελτίωσής της.

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες.....	2
Περίληψη.....	3
Περιεχόμενα.....	4
1 Εισαγωγή.....	6
1.1 Παιδαγωγικός ρόλος εργασίας.....	7
1.2 Στόχοι.....	7
1.3 Μεθοδολογική προσέγγιση.....	8
1.4 Νέα γνώση.....	8
2 Περιβάλλοντική Εκπαίδευση.....	9
2.1 Η περιβαλλοντική εκπαίδευση στα σχολεία.....	9
2.2 Το πολιτιστικό πρόγραμμα του λυκείου Περάματος.....	11
3 Κινηματογράφος.....	12
3.1 Τα είδη του κινηματογράφου.....	12
3.2 Το ντοκιμαντέρ.....	13
3.3 Κατηγορίες ντοκιμαντέρ.....	16
3.3.1 Επιστημονικό ντοκιμαντέρ.....	16
3.3.2 Πολιτικό και κοινωνικό ντοκιμαντέρ.....	16
3.3.3 Το πολεμικό ντοκιμαντέρ.....	16
3.3.4 Το πολυσυλλεκτικό ντοκιμαντέρ.....	17
3.3.5 Ψευδοντοκιμαντέρ ή docufiction.....	17
3.4 Τρόποι αναπαράστασης της πραγματικότητας.....	18
3.5 Διδασκαλία κινηματογράφου.....	19
3.6 Παιδιά και κινηματογράφος.....	20
4 Εκπαιδευτικά Σεμινάρια.....	21
4.1 Σεμινάριο πρώτο.....	21
4.2 Σεμινάριο δεύτερο.....	22
4.3 Σεμινάριο τρίτο.....	23
4.4 Σεμινάριο τέταρτο.....	24
4.5 Σεμινάριο πέμπτο.....	25
4.6 Σεμινάριο έκτο.....	26
4.7 Σεμινάριο έβδομο.....	27

4.8	Σεμινάριο όγδοο.....	28
4.9	Σεμινάριο ένατο.....	29
4.10	Σεμινάριο δέκατο.....	30
4.11	Σεμινάριο ενδέκατο.....	32
4.12	Συμπεράσματα.....	33
5	Προπαραγωγή.....	34
5.1	Σενάριο.....	34
5.2	Συνεντεύξεις.....	35
5.3	Μέρη προς επίσκεψη.....	36
5.4	Επιλογή εξοπλισμού.....	37
5.5	Συμπεράσματα.....	38
6	Παραγωγή.....	39
6.1	Γυρίσματα.....	39
6.2	Τοπία- δραστηριότητες.....	39
6.3	Συνεντεύξεις.....	40
6.4	Συμπεράσματα.....	41
7	Μετά-παραγωγή.....	42
7.1	Capturing.....	42
7.2	Speakage.....	42
7.3	Μοντάζ.....	43
7.4	DVD Authoring.....	44
8	Γενικά Συμπεράσματα.....	45
	Παραπομπές.....	49
	Παράρτημα εικόνων	51
	Παράρτημα Συνεντεύξεων.....	56

1 Εισαγωγή

Η εργασία αυτή πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια του πολιτιστικού προγράμματος του Λυκείου Περάματος Ρεθύμνου “Δημιουργία Ντοκιμαντέρ με Θέμα : Φύση, Υγεία, Πολιτισμός” με υπεύθυνους καθηγητές τους Ιορδάνογλου Κώστα και Μπρόκου Μαρία.

Στόχος του προγράμματος ήταν η εκπαίδευση των μαθητών στην παραγωγή οπτικοακουστικού υλικού με σκοπό τη δημιουργία ενός ντοκιμαντέρ μέσω του οποίου θα ευαισθητοποιούνταν σε θέματα του περιβάλλοντος. Σε αυτή την εργασία οι μαθητές του Λυκείου Περάματος Ρεθύμνου με την επίβλεψη του καθηγητή Κώστα Ιορδάνογλου προσέγγισαν το θέμα Ζωή-Φύση-Ανθρωπος δημιουργώντας ένα ντοκιμαντέρ με τη δική μας τεχνική υποστήριξη, οργάνωση, καθοδήγηση και εκπαίδευση σε τεχνικά θέματα.

Αρχικά, παρουσιάστηκαν στους μαθητές εισαγωγικά σεμινάρια για τον κινηματογράφο, τα στάδια και τους τρόπους παραγωγής ενός ντοκιμαντέρ καθώς και πρακτικά “παιχνίδια” με τον ήχο και την εικόνα στα οποία συμμετείχαν και οι ίδιοι. Αναλυτικότερα :

- Παρουσιάστηκαν τεχνικές στον ήχο και την εικόνα όσον αφορά τη δημιουργία ντοκιμαντέρ
- Έγιναν προβολές ντοκιμαντέρ και video για καλύτερη κατανόηση των τεχνικών και της αντίληψης μιας ολοκληρωμένης παραγωγής.
- Δημιουργικές δραστηριότητες κατά τις οποίες οι μαθητές κλήθηκαν να δημιουργήσουν μια ιδέα σε οπτικοακουστικό υλικό.

Πρακτική εφαρμογή των γνώσεων που αποκτήθηκαν στα σεμινάρια έγινε στα στάδια παραγωγής του ντοκιμαντέρ. Αναλυτικότερα:

- Οι μαθητές στο πρώτο στάδιο της παραγωγής (προπαραγωγή) συγκέντρωσαν πληροφορίες για τη δημιουργία σεναρίου και τα συνεντευξιαζόμενα πρόσωπα. Έγινε η επιλογή των προσώπων και των ερωτήσεων. Η γενικότερη οργάνωση της παραγωγής έγινε από τους επιβλέποντες.
- Στο δεύτερο στάδιο (παραγωγή) έγινε η λήψη των πλάνων, η ηχογράφηση της μουσικής και το σπικάζ (voice over).
- Στο τρίτο και τελευταίο στάδιο (μεταπαραγωγή) πραγματοποιήθηκε το μοντάζ του υλικού, η προσθήκη τίτλων και μουσικής και η δημιουργία ενός ολοκληρωμένου DVD.

Οι μαθητές γνώρισαν αναλυτικά τις τεχνικές και τα στάδια μιας ολοκληρωμένης οπτικοακουστικής παραγωγής στη θεωρία και την πράξη, έμαθαν να οργανώνουν συνεντεύξεις και ήρθαν κοντά στο φυσικό τοπίο της Κρήτης.

1.1 Παιδαγωγικός ρόλος εργασίας

Η συγκεκριμένη πτυχιακή εργασία έχει ιδιαίτερο παιδαγωγικό ενδιαφέρον καθώς μαθητές Λυκείου κλήθηκαν να συμμετέχουν στην παραγωγή ενός ντοκιμαντέρ χωρίς να έχουν οι περισσότεροι προηγούμενες γνώσεις επί του θέματος. Οι αντιδράσεις και το ενδιαφέρον των μαθητών καθώς και τα αποτελέσματα αυτού του προγράμματος οδηγούν σε παιδαγωγικά συμπεράσματα τα οποία θα αναφερθούν παρακάτω. Πραγματοποιήθηκαν εκπαιδευτικές εκδρομές, σε συνεργασία με συνοδούς καθηγητές, κατά τις οποίες έγινε μια βαθύτερη γνωριμία με το κρητικό φυσικό τοπίο, λήψη πλάνων από τους ίδιους τους μαθητές αλλά και ανταλλαγή απόψεων με καταξιωμένους στο είδος τους ανθρώπους, σε θέματα σχετικά με τη φύση.

1.2 Στόχοι

Βασικός στόχος της παρούσας εργασίας ήταν η θεωρητική και πρακτική εξοικίωση των μαθητών με τις διαδικασίες παραγωγής ενός ντοκιμαντέρ καθώς και η τεχνική υποστήριξη, η οργάνωση και η καθοδήγηση τους σε όλα τα στάδια παραγωγής.

Από παιδαγωγικής άποψης οι στόχοι ήταν δύο.

Πρώτος στόχος ήταν η μετάδοση της γνώσης στους μαθητές, για την αισθητική και τις ανάγκες ενός ντοκιμαντέρ, έτσι ώστε να σχηματίσουν μία πρώτη άποψη πριν την δημιουργία του.

Δεύτερος στόχος ήταν η χρήση της κινηματογράφησης ως μέσο για την κινητοποίηση των μαθητών σε θέματα και δραστηριότητες του σχολείου και όχι μόνο. Συγκεκριμένα, στόχος ήταν ευαισθητοποίηση των μαθητών πάνω σε κοινωνικά, οικολογικά και περιβαλλοντικά θέματα και η ενεργότερη ενασχόλησή τους με αυτά. Ακόμα βασικός στόχος ήταν η ανάπτυξη υπευθυνότητας και συνεργασίας μεταξύ των μαθητών.[1]

Οι παιδαγωγικοί αυτοί στόχοι επετεύχθησαν μέσω εκπαιδευτικών σεμιναρίων που οργανώθηκαν σε ώρες εκτός σχολείου και περιελάμβαναν παρουσίαση θεωρίας αλλά και πειραματισμούς των ίδιων των παιδιών πάνω στην εικόνα και τον ήχο.

1.3 Μεθοδολογική προσέγγιση

Η μεθοδολογική προσέγγιση της εργασίας χωρίζεται σε δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος πραγματοποιήθηκαν εκπαιδευτικά σεμινάρια που περιελάμβαναν θεωρία και κάποιους μαθητικούς πειραματισμούς στον ήχο και την εικόνα και στο δεύτερο όλα τα στάδια της παραγωγής του ντοκιμαντέρ.

- Τα σεμινάρια έγιναν σε ώρες εκτός σχολείου με εθελοντική συμμετοχή των μαθητών. Διδάχτηκαν κάποιες βασικές εισαγωγικές θεωρίες για τον κινηματογράφο και πιο συγκεκριμένα για το ντοκιμαντέρ, έγιναν προβολές ενδεικτικών ταινιών και κλήθηκαν να εκφράσουν την άποψή τους. Στα σεμινάρια αλλά και σε κάποιες επιπλέον συναντήσεις με τον υπεύθυνο καθηγητή, οι μαθητές συζήτησαν και αποφάσισαν τη δομή και την οργάνωση του ντοκιμαντέρ, τα συνεντευξιαζόμενα πρόσωπα καθώς και τις ερωτήσεις που ήθελαν να θέσουν.
- Στο δεύτερο, πρακτικό μέρος, έγιναν τα γυρίσματα των πλάνων στις εκπαιδευτικές εκδρομές, με βάση το σχέδιο οργάνωσης των μαθητών. Ολοκληρώθηκαν οι συνεντεύξεις και οι συνταντήσεις με όλους τους φορείς που συμμετείχαν. Τέλος, έγινε το μοντάζ και η τελική επεξεργασία των πλάνων και του ήχου για την ολοκλήρωση του ντοκιμαντέρ. Και αυτές οι διαδικασίες ακολούθησαν στο επιτρεπτό όριο τις αποφάσεις των μαθητών.

1.4 Νέα γνώση

Η συμβολή της εργασίας ήταν πιο σημαντική στον παιδαγωγικό τομέα καθώς αποκάλυψε νέα ενδιαφέροντα και δεξιότητες των μαθητών σε νέες τεχνολογίες, στην τέχνη κλπ. Αναπτύχθηκε η κριτική τους σκέψη και η φαντασία. Με αυτό τον τρόπο αποκαλύφθηκαν νέα θέματα προς διδασκαλία αλλά και νέοι τρόποι να διδάσκονται τα ήδη υπάρχοντα μαθήματα. Ακόμη, η ενασχόληση με κάτι τόσο διαφορετικό, έδειξε τους τρόπους με τους οποίους οι μαθητές ευαισθητοποιούνται σε θέματα όπως ο εθελοντισμός και το περιβάλλον.

2 Περιβαλλοντική Εκπαίδευση

Το περιβάλλον στις μέρες μας αποτελεί θέμα μείζονος σημασίας. Οι οικολογικές καταστροφές από τον άνθρωπο καθώς και η ίδια η φυσική εξέλιξη του περιβάλλοντος αφορούν πλέον πολύ μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού από ότι παλαιότερα. Το θέμα του περιβάλλοντος έχει μεγάλη διάδοση, λόγω των οξυμένων περιβαλλοντικών προβλημάτων και της αναπτυσσόμενης “οικολογικής συνείδησης”. [1] Το θέμα αυτό λοιπόν έχει περάσει ενεργά σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης ζωής, στην εργασία, τα ΜΜΕ και την παιδεία.

UNESCO 1977

“Η περιβαλλοντική εκπαίδευση προωθεί την ανάπτυξη σαφούς αντίληψης και ενδιαφέροντος για την οικονομική, κοινωνική, πολιτική και οικολογική αλληλεξάρτηση σε αστικές και αγροτικές περιοχές. Παρέχει σε κάθε άτομο δυνατότητα απόκτησης γνώσεων, αξιών, στάσεων αφοσίωσης και δεξιοτήτων που χρειάζονται για να προστατεύσει και να καλυτερεύσει το περιβάλλον. Συμβάλλει στη δημιουργία νέων προτύπων συμπεριφοράς ατόμων, ομάδων και κοινωνιών προς το περιβάλλον.”

International Union For The Conservation Of Nature 1970

“ Περιβαλλοντική εκπαίδευση είναι η διαδικασία αναγνώρισης αξιών και διασαφήνισης εννοιών, ώστε να αναπτυχθούν δεξιότητες και στάσεις αναγκαίες για την κατανόηση και εκτίμηση της αλληλοσυσχέτισης ανθρώπου, πολιτισμού και βιοφυσικού περιβάλλοντος. Απαιτεί πρακτική ενασχόληση με τη λήψη αποφάσεων και τη διαμόρφωση ενός κώδικα συμπεριφοράς για τα θέματα που αφορούν στην ποιότητα του περιβάλλοντος.” [2]

2.1 Η περιβαλλοντική εκπαίδευση στα σχολεία

Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση αποτελεί τμήμα των προγραμμάτων των σχολείων της Δευτεροβάθμιας και της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Σκοπός της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης είναι να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές/τριες τη σχέση του ανθρώπου με το φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον, να ευαισθητοποιηθούν για τα προβλήματα που συνδέονται με αυτό και να δραστηριοποιηθούν με ειδικά προγράμματα, ώστε να συμβάλουν στη γενικότερη προσπάθεια αντιμετώπισής τους. [1]

Τα προγράμματα αυτά περιλαμβάνουν:

- Άνοιγμα του σχολείου στην κοινωνία.
- Προσανατολισμό στη μελέτη πρόληψης ή επίλυσης περιβαλλοντικών θεμάτων ή προβλημάτων.
- Διεπιστημονική και διαθεματική προσέγγιση του θέματος/προβλήματος.
- Άμεση δράση σε τοπικό επίπεδο με στόχο μακροχρόνια αποτελέσματα σε εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο.
- Ανάδειξη συνεργασίας, καλλιέργειας αξιών και δημιουργίας νέων προτύπων, στάσεων και συμπεριφορών ατόμων, ομάδων και κοινωνίας απέναντι στο περιβάλλον.
- Ίσες ευκαιρίες για την οικοδόμηση γνώσεων, ανάπτυξη δεξιοτήτων, αξιών και στάσεων που απαιτούνται για την προστασία του Περιβάλλοντος.
- Έμφαση στην ενεργό συμμετοχή των μαθητών/ριών με συζήτηση-αντιπαράθεση απόψεων, έρευνα, κριτική και δημιουργική επεξεργασία και δράση.
- Εστίαση της προσοχής στην αειφόρο ανάπτυξη του περιβάλλοντος.

Συγκεκριμένα, απόσπασμα από την Εγκύκλιο Σχολικής Δραστηριότητας του Υπουργείου Παιδείας αναφέρει:

“Τα κείμενα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της UNESCO για τις σύγχρονες κατευθύνσεις της εκπαίδευσης, αναφέρονται στον κρίσιμο ρόλο της στη διαμόρφωση της έννοιας και του περιεχομένου της Αειφόρου Ανάπτυξης. Σύμφωνα με την UNESCO τα έτη 2005-2014 έχουν οριστεί ως η “Δεκαετία της εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη”.

Οι αντίστοιχες σχολικές δραστηριότητες διαφοροποιούνται από την συμβατική διδασκαλία αφού δεν αναφέρονται σε εύρος γνωστικού κλάδου. Το Πρόγραμμα Σχολικών Δραστηριοτήτων δεν αποτελεί τυπικό μάθημα και διακρίνεται ως προς το θεματικό-περιορισμένο χαρακτήρα του γνωστικού αντικειμένου, ως προς την ομαδοσυνεργατική μέθοδο εργασίας και ως προς τη δομή, καθότι περιλαμβάνει μελέτη πεδίου και εργαστήρια θεματικών δραστηριοτήτων. Τα εργαστήρια θεματικών δραστηριοτήτων και οι μελέτες πεδίου αποτελούν οργανικά μέρη των προγραμμάτων και δεν αποτελούν ψυχαγωγικά διαλείμματα ή απλούς περιπάτους, αλλά συγκροτημένες δράσεις παιδαγωγικού χαρακτήρα, που με διαφορετική προσέγγιση κεφαλαιοποιούν βασικούς άξονες-στόχους του κάθε προγράμματος.”

2.2 Πολιτιστικό πρόγραμμα λυκείου Περάματος

Το Πολιτιστικό πρόγραμμα του λυκείου Περάματος είχε περιβαλλοντικό χαρακτήρα αφορούσε στη δημιουργία ενός ντοκιμαντέρ με θέμα Φύση-Υγεία-Πολιτισμός, με τη συμμετοχή των μαθητών στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό. Το πρόγραμμα διεξήχθη την άνοιξη του 2008 με συμμετοχή μαθητών της δευτέρας και τρίτης λυκείου.

Οι στόχοι που τέθηκαν για το συγκεκριμένο πρόγραμμα ήταν οι εξής:

- Τεχνικοί: η ολοκλήρωση ενός άρτια δομημένου ντοκιμαντέρ
- Γνωστικοί: οικοδόμηση εννοιών, κατανόηση σχέσεων/ αλληλεπιδράσεων / συνεπειών ανθρώπου -περιβάλλοντος, περιβαλλοντικών προβλημάτων, μέτρων προστασίας κτλ. Κατανόηση βασικών εννοιών κινηματογράφου και κινηματογράφησης.
- Επιστημονικοί: εξοικίωση με την επιστημονική μεθοδολογία/έρευνα, κριτική και δημιουργική προσέγγιση θεμάτων, ανάπτυξη επιστημονικής νοοτροπίας κτλ.
- Συμμετοχικοί: εργασία σε ομάδες, ανάπτυξη σχέσεων συνεργασίας, σεβασμός στις διαφορετικές απόψεις, στον τρόπο ζωής, στη δημιουργική δράση κτλ.
- Κοινωνικοί: σύνδεση της σχολικής με την καθημερινή ζωή, καλλιέργεια υπευθυνότητας, ικανότητα λήψης αποφάσεων και δημιουργικής παρέμβασης κτλ.
- Αισθητικοί: δημιουργία στενής σχέσης με τη φύση με τη μεσολάβηση όλων των αισθήσεων κτλ., επαφή με την τέχνη και την παραγωγή.
- Αυτομορφωτικοί: χρήση βιβλιοθήκης, τύπου, νέων τεχνολογιών, internet κτλ.

Οι παραπάνω στόχοι προσέγγιθηκαν μέσα από διαδικασίες θεωρητικών σεμιναρίων, πρακτικής εφαρμογής των γνώσεων που απέκτησαν οι μαθητές, εκδρομές σε φυσικά τοπία της Κρήτης αλλά και σε φορείς περιβαλλοντικής ενημέρωσης, και τέλος μέσω της ευκαιρίας που δόθηκε στους μαθητές να εκφράσουν τις απορίες τους στα συνεντευξιαζόμενα πρόσωπα.

3 Κινηματογράφος

3.1 Τα είδη του κινηματογράφου

“ Όλοι γνωρίζουμε πως οι κινηματογραφικές ταινίες είναι σαν τα κτίρια, τα βιβλία και τις μουσικές συμφωνίες— τεχνουργήματα φτιαγμένα από τους ανθρώπους για ανθρώπινους σκοπούς. [...] Ωστόσο, καθισμένοι σε μια σκοτεινή κινηματογραφική αίθουσα και παρακολουθώντας μια συναρπαστική ταινία, δυσκολευόμαστε ίσως να θυμηθούμε πως αυτό που βλέπουμε δεν είναι φυσικό αντικείμενο, όπως ένα λουλούδι ή ένας αστεροειδής. Ο κινηματογράφος μας αιχμαλωτίζει σε τέτοιο βαθμό, ώστε έχουμε την τάση να ξεχνούμε πως οι ταινίες είναι προϊόντα κατασκευής. Για να κατανοήσει κανείς την τέχνη του κινηματογράφου, πρέπει καταρχάς να αναγνωρίσει ότι μία ταινία παράγεται τόσο από μηχανές όσο και από ανθρώπινη εργασία.”[3]

Ο κινηματογράφος ξεκίνησε ως συνέχεια της σταθερής φωτογραφίας, ως κινούμενη εικόνα, στα τέλη του 19ου αιώνα. Από τις πρώτες μικρές ταινίες χωρίς ήχο και με διάρκεια μερικών δευτερολέπτων μέχρι σήμερα, πολλές τεχνολογικές ανακαλύψεις αλλά και η ανάγκη του ανθρώπου να ξεπερνά τα όρια του, έχουν συμβάλει στη ραγδαία εξέλιξη του κινηματογράφου μέσα σε μόλις έναν αιώνα. Μέσα σε αυτήν την πορεία, και με την ταυτόχρονη εξέλιξη στην τεχνολογία, την κοινωνία και τον πολιτισμό, αναπτύχθηκαν στον κινηματογράφο διαφορετικές τεχνικές, προσεγγίσεις και είδη.

Το κινηματογραφικό είδος είναι ρευστό και δε μπορεί να οριστεί με ένα μοναδικό και ρητό τρόπο.
[3]

Οι ταινίες κατατάσσονται σε είδη με βάση:

- Το θέμα τους (γκανγκστερικές, ταινίες επιστημονικής φαντασίας, γουέστερν)
- Τον τρόπο παρουσίασης τους (μιούζικαλ)
- Την πλοκή τους (αστυνομικές ταινίες)
- Τη συναισθηματική αντίδραση του κοινού (κωμωδίες, θρίλερ)

3.2 Το ντοκιμαντέρ

Η λέξη ντοκιμαντέρ ετυμολογικά προέρχεται από το ιταλικό *documento*, και το λατινικό *docere*, που στα ελληνικά μεταφράζεται διδάσκειν.[4] Για πολλούς το ντοκιμαντέρ αποτελεί ένα κινηματογραφικό είδος ενώ για άλλους ένα ξεχωριστό κινηματογραφικό γένος από εκείνο της μυθοπλασίας. Η μυθοπλασία εξορισμού, πλάθει ιστορίες δηλαδή αναπαριστά με επιτηδευμένο τρόπο την πραγματικότητα, ενώ το ντοκιμαντέρ την καταγράφει.[5] Το αμιγές ντοκιμαντέρ δεν περιέχει μυθοπλασία. Πρόκειται για την περιγραφή της ανθρώπινης περιπέτειας και του περιβάλλοντος μέσα στο οποίο ο άνθρωπος εξελίσσεται.[6] Είναι στην ουσία μία αφήγηση ή περιγραφή η οποία χρησιμοποιεί τις εικόνες και τους ήχους της εξωτερικής πραγματικότητας ως υλικό για την πραγμάτωσή της.[6]

Οι απαρχές του ντοκιμαντέρ αποτελούν στην ουσία τις απαρχές του ίδιου του κινηματογράφου ως τέχνη. Οι πρώτες προσπάθειες κινηματογράφησης και δημιουργίας ταινιών από τους Αδελφούς Lumiere έγιναν στα μέσα του 1890 και είχαν ως θέμα τους καθημερινές δραστηριότητες όπως *Το τσίρμα του μπέμπη*, *Το γκρέμισμα του τοίχου*, *Η είσοδος του τρένου στο σταθμό*, κ.ά. Οι ταινίες αυτές δεν είχαν σενάριο ούτε ηθοποιούς και κατέγραφαν απλά τις πραγματικές αντιδράσεις ανθρώπων σε ώρες εργασίας ή οικογενειακές στιγμές.[5]

Μέσα στα επόμενα χρόνια το ντοκιμαντέρ εξαπλώθηκε σε τομείς όπως η ιατρική από το 1898 και η βιολογία περιγράφοντας συμπεριφορές του ζωικού και του φυτικού κόσμου και με αυτόν τον τρόπο ξεκινά το είδος του επιστημονικού ντοκιμαντέρ.[5] Από τις αρχές ακόμα του κινηματογράφου το εθνογραφικό ντοκιμαντέρ κέρδισε το ενδιαφέρον κοινού και δημιουργών. Εξωτικά, άγνωστα μέρη, ξένοι λαοί, οι ιθαγενείς και οι παραδόσεις τους ήταν μερικά από τα πιο συνηθισμένα θέματα. Κατά τις δεκαετίες 1920-1930 γυρίστηκαν πολλά τέτοια ντοκιμαντέρ. Η ουσιαστική ανάπτυξη ήρθε τη δεκαετία του 1950 με την τάση για απλή καταγραφή άγνωστων μέχρι εκείνη την ώρα κοινωνιών και συνεχίστηκε με τον κινηματογράφο της παρατήρησης (*observation cinema*) της δεκαετίας του 1970, που απαιτούσε μακροχρόνια επιτόπια έρευνα. Πολλά εθνογραφικά ντοκιμαντέρ διαφοροποιούν το θέμα τους και μελετούν κοινωνικές ομάδες και συνήθειες που δεν περιλαμβάνουν το “ξένο” ή το “εξωτικό”. Συμπεραίνουμε λοιπόν, πως ο όρος “εθνογραφικό” δεν είναι κάτι στατικό, αλλά διαμορφώνεται ανάλογα με την εποχή και την εκάστοτε κοινωνία.

Το ντοκιμαντέρ *Ο Νανούκ του Βορρά* του Αμερικανού σκηνοθέτη Robert Flaherty, γυρίστηκε το 1922 και θεωρείται από πολλούς η καλύτερη έκφραση του εθνογραφικού κινηματογράφου. Ο Flaherty εφαρμόζοντας τις αρχές της επιτόπιας έρευνας και της συμμετοχικής παρατήρησης μελέτησε και κατέγραψε την καθημερινή ζωή των Εσκιμώων Inuit για δεκαπέντε μήνες. Δεν περιορίστηκε στην απλή καταγραφή γεγονότων αλλά ανασύνθεσε μια προυπάρχουσα πραγματικότητα και δημιούργησε ήρωες, που όμως τους άφησε ελεύθερους να δράουν σύμφωνα με τις συνήθειες τους. Η ταινία αυτή άνοιξε το δρόμο σε μία σειρά ταξιδιωτικών πολιικών ντοκιμαντέρ.[5]

Ένα ντοκιμαντέρ του 1929, *Ο άνθρωπος με την κινηματογραφική μηχανή*, γυρισμένο από το Ρώσο σκηνοθέτη Dziga Vertov, αντιπροσωπεύει τον κινηματογράφο-μάτι, το οποίο ο Vertov θεωρούσε τελειότερο από το ανθρώπινο. Το κυριότερο όπλο του Vertov είναι το μοντάζ καθώς συμπιέζει ή επιμηκύνει το χώρο και το χρόνο κι έτσι το ντοκιμαντέρ αποτελεί μία ερμηνεία και όχι μια αποτύπωση της πραγματικότητας. Η ταινία αυτή είναι αντιπροσωπευτική μιας κατηγορίας που ονομάζεται “συμφωνία πόλεων”. [3] Στην ίδια κατηγορία ανήκουν και οι ταινίες του 1929-30 “Σχετικά με τη Νίκαια” του Jean Vigo και “Βερολίνο, συμφωνία μιας πόλης” του Walter Ruttmann, οι οποίες όμως κάνουν μια πιο κριτική και υποκειμενική χρήση της κινηματογραφικής γλώσσας και αποσκοπούν περισσότερο στην κοινωνική πλευρά του ντοκιμαντέρ.[5]

Ο ερχομός του ήχου έδωσε νέα ώθηση στο ντοκιμαντέρ που μέχρι το 1930 χρησιμοποιούνταν πλέον παντού, στην πολιτική, τη βιομηχανία, την επιστήμη, την ιατρική κ.α., δημιουργώντας έτσι το Βρετανικό κίνημα του 1930. Με πρώτο δημιουργό το John Grierson, μια ομάδα κυρίως ερασιτεχνών δημιούργησαν περίπου 400 ταινίες με στόχο την κοινωνική εκπαίδευση και παρέμβαση. Χρησιμοποίησαν τον κινηματογράφο ως δημοκρατικό κοινωνικό εργαλείο και εστίασαν στην ενημέρωση και πληροφόρηση παρά στην καλλιτεχνική δημιουργία. Βασική τους τεχνική ήταν όχι η αυθόρμητη καταγραφή του απρόοπτου αλλά η συνέντευξη και η καταγγελία.[5] Ο ίδιος ο John Grierson είχε δηλώσει: “*Ενώ κάθε ντοκιμαντέρ παρουσιάζει στοιχεία ή πληροφορίες για τον κοινωνικό και ιστορικό κόσμο, πρέπει να υπερβαίνει τη σχεδόν επιστημονική αναπαράσταση της πραγματικότητας. Ο ντοκιμαντερίστας πρέπει να πραγματοποιεί μία σειρά δημιουργικών επιλογών για να διαμορφώσει τα κομμάτια της πραγματικότητας, σε ένα αντικείμενο τέχνης, με συγκεκριμένη κοινωνική επίδραση. Με άλλα λόγια, το ντοκιμαντέρ πρέπει να είναι εκπαιδευτικά διδακτικό ή πολιτισμικά διαφωτιστικό.*”[4]

Στη διάρκεια της δεκαετίας του 1960 αναπτύχθηκαν δύο παράλληλα κινήματα στη Γαλλία και την Αμερική που ασχολήθηκαν με θέματα πιο προσωπικά και άμεσα όπως οι σχέσεις των ανθρώπων, το cinema-verite και το direct-cinema. Σε αυτό βοήθησε πολύ η τεχνολογική ανάπτυξη της εποχής με τις φορητές κάμερες να αντικαθιστούν τα τρίποδα και το φυσικό ήχο το σπικάζ. Η διαφορά των δύο κινημάτων βρίσκεται στην παρέμβαση του σκηνοθέτη κατά την καταγραφή που για τους Γάλλους ήταν απαραίτητη, ενώ για τους Αμερικάνους απαγορευτική.

Το σύγχρονο μεγάλο μήκους ελεγειακό ντοκιμαντέρ εκπροσωπεί ο ινδιάνικης καταγωγής Γκόντφρεϊ Ρέτζιο με την τριλογία ταινιών Παουακάτσι, Κογιανισκάτσι και Νακοϊκάτσι. Πρόκειται για μεγάλες συνθέσεις εκόνων και πλάνων από όλο τον κόσμο με αφηγηματικό μοντάζ που αποκαλύπτει τη σημερινή πτώση σε διάφορους τομείς της ζωής του ανθρώπου. Σημαντικό αισθητικό ρόλο για τις τρεις ταινίες έχει η μουσική, ειδικά γραμμένη από τον Φίλιπ Γκλάς. [7]

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μία αναγέννηση του ντοκιμαντέρ στην Αμερική με ταινίες που απολαμβάνουν ευρεία διανομή, βραβεύονται και αποφέρουν μεγάλα κέρδη. Τα περισσότερα θέματα αυτών των ταινιών πηγάζουν από την εισβολή στο Ιράκ, τις κατά καιρούς αμφιλεγόμενες προεδρικές εκλογές στις Η.Π.Α., τις νέες τεχνολογίες, τις συνεχείς ειδήσεις από όλο τον κόσμο και τις ακόμα έντονες επιπτώσεις της 11ης Σεπτεμβρίου 2001. Ιδιαίτερη περίπτωση αποτελεί ο Αμερικανός ντοκιμαντερίστας Μάικλ Μουρ. Τα τρία πολιτικά ντοκιμαντέρ που γύρισε τη δεκαετία του 2000 (Bowling for Columbine το 2002, Fahrenheit 9/11 το 2004 και Sicko το 2007) γνώρισαν μεγάλη εμπορική επιτυχία, επικροτήθηκαν και κατακρίθηκαν. Ο ίδιος ο σκηνοθέτης, αν και χρησιμοποιεί ντοκιμαντερίστικες τεχνικές, προτιμά το όρο “πραγματική ψυχαγωγία” παρά ντοκιμαντέρ. [4]

3.3 Κατηγορίες ντοκιμαντέρ

Τα ντοκιμαντέρ μπορούν να κατηγοριοποιηθούν με βάση τη θεματική τους ή τις τεχνικές δημιουργίας τους. Σε κάθε περίπτωση, ένα ντοκιμαντέρ μπορεί να ανήκει ταυτόχρονα σε περισσότερες από μία κατηγορίες ή να αποτελεί υβρίδιο κάποιων από αυτές.

3.3.1. Επιστημονικό ντοκιμαντέρ

Αποτελεί ίσως το πιο γνωστό είδος ντοκιμαντέρ στο ευρύ κοινό με τη συχνότερη προβολή στη μικρή οθόνη. Είναι το ντοκιμαντέρ εκείνο που ασχολείται με διάφορα θέματα της ζωής και των επιστημών, έχει γνωσιολογικό ή εγκυκλοπαιδικό περιεχόμενο και σχεδόν πάντα απαιτείται από το σκηνοθέτη γνώση του αντικειμένου ή συνεργασία με κάποιον επιστήμονα (βιολόγο, φυσικό, αστρονόμο, φιλόλογο, αρχαιολόγο κλπ).

3.3.2. Πολιτικό και κοινωνικό ντοκιμαντέρ

Έχει έντονη κριτική διάθεση με θέματα κυρίως κατά του καπιταλισμού και υπέρ της αριστεράς. Το πολιτικό ντοκιμαντέρ εστιάζει περισσότερο στο έντονα θέματα παρά στις κινηματογραφικές τεχνικές, γι'αυτό και συχνά θυμίζει ρεπορτάζ. Το κοινωνικό ντοκιμαντέρ έχει τα ίδια χαρακτηριστικά, με τη διαφορά ότι τα θέματα αφορούν σε κοινωνικές ομάδες, που συνήθως αντιμετωπίζουν προβλήματα μέσα στο κοινωνικό σύνολο.

3.3.3. Το πολεμικό ντοκιμαντέρ

Έκανε την εμφάνιση του στα χρόνια του Δευτέρου παγκοσμίου πολέμου, όταν η Βρετανική κυβέρνηση ζήτησε από τους κινηματογραφιστές να βοηθήσουν με τα μέσα που διέθεταν την “εθνική προσπάθεια”. Έκτοτε, κάθε στρατιωτική επιχείρηση διέθετε κινηματογραφική κάλυψη. Στο μεγάλο υλικό που συγκεντρώθηκε είχαν πρόσβαση όλοι οι δημιουργοί. Το είδος αυτό, μεταφέρθηκε και στον αμερικάνικο κινηματογράφο και γνώρισε μεγάλη άνθιση.

3.3.4. Το πολυσυλλεκτικό ντοκιμαντέρ[4]

Αυτό το είδος ταινιών συγκεντρώνει παλαιότερο αρχειακό υλικό και ανασυνθέτει ένα θέμα από θραύσματα παλαιότερων. Σε κάποιες υβριδικές του μορφές χρησιμοποιεί και πρόσφατα γυρισμένο για την περίσταση υλικό. Θεωρείται μεταμοντέρνο είδος καθώς συγκεντρώνει μεγάλα αποσπάσματα από διαφορετικά οπτικοακουστικά έργα τα οποία αναμιγνύονται αυτούσια ή με μεταβολές στην αρχική διάρκεια, ενώ γίνεται ελεύθερη μίξη σε ήχους και εικόνες από διαφορετικές πηγές και στυλ. Το υλικό που χρησιμοποιείται για ένα πολυσυλλεκτικό ντοκιμαντέρ προέρχεται από:

- Πλάνα και φωτογραφίες εικονογραφικές με γενικό περιεχόμενο
- Πλάνα και φωτογραφίες ειδησιογραφικές από ιστορικά γεγονότα
- Πλάνα και φωτογραφίες από οικογενειακές ταινίες
- Πλάνα και φωτογραφίες από υλικό σε συγκεκριμένη φόρμα (πχ διαφημιστικό)
- Γραφικές παραστάσεις και χάρτες
- Μουσική και τραγούδια
- Ήχοι και ηχογραφημένες ομιλίες

3.3.5. Ψευδοντοκιμαντέρ ή docufiction

Είναι ένα είδος που μιμείται το ντοκιμαντέρ και χρησιμοποιεί μία στημένη πραγματικότητα για τη δημιουργία μιας ιστορίας στα μέτρα του σκηνοθέτη. Ύστερα αυτό παρουσιάζεται με τη μορφή ντοκιμαντέρ και όχι μυθοπλασίας. [4]

3.4 Τρόποι αναπαράστασης της πραγματικότητας [4]

Επεξηγηματικός

Τα ντοκιμαντέρ που χρησιμοποιούν αυτόν τρόπο άνθισαν τις δεκαετίες 1930-1940. Απευθύνονται άμεσα στο κοινό μέσω ενός αφηγητή που ονομάζεται “η φωνή του θεού”, ερμηνεύει τα όσα παρουσιάζουν οι εικόνες, προσθέτει λεκτικά πληροφορίες και καθοδηγεί το θεατή.

Παρατηρητικός

Ο τρόπος αυτός αναπτύχθηκε μετά τη δεκαετία του 1950, κυρίως λόγω της εξέλιξης της τεχνολογίας που επέτρεπε στην κάμερα να είναι παρούσα σε κάθε γεγονός και να το καταγράφει την ώρα της εξέλιξής του. Ο ντοκιμαντερίστας δεν επεμβαίνει καθόλου, και αφήνει τις εικόνες που καταγράφει να καθοδηγήσουν το κοινό.

Διαδραστικός

Οι δημιουργοί που χρησιμοποιούν αυτόν τον τρόπο, κάνουν φανερή μπροστά στην κάμερα την λεκτική και όχι μόνο επαφή τους με τους ανθρώπους μπροστά από το φακό, δίνοντας μεγάλη έμφαση σε μαρτυρίες και δηλώσεις.

Ανακλαστικός

Το ανακλαστικό ντοκιμαντέρ δεν εστιάζει τόσο στα ιστορικά γεγονότα, αλλά το πως ο κόσμος αναφέρεται και αντιδρά σε αυτά. Με τη χρήση του συμβολικού μοντάζ ο σκηνοθέτης υπονομεύει την πραγματικότητα και συνήθως προτείνει έναν άλλο τρόπο θεώρησης των γεγονότων.

3.5 Διδασκαλία κινηματογράφου

Ο κινηματογράφος ως τέχνη και ως επάγγελμα διδάσκεται πλέον σε εξειδικευμένες πάνω στο θέμα σχολές. Δύο είναι τα κύρια ζητήματα τα οποία καλούνται να γνωρίσουν οι μαθητές και να χρησιμοποιήσουν στη δημιουργία ταινιών, η κινηματογραφική γλώσσα και οι κινηματογραφικές τεχνικές.

Κινηματογραφική γλώσσα

Η κινηματογραφική γλώσσα είναι ένας συνδυασμός οπτικών εκφραστικών μέσων, γραπτής ή προφορικής ομιλίας και φυσικών ή τεχνητών ήχων. Έτσι βλέπουμε κάθε είδους εικόνες και ακούμε ήχους που συνοδεύουν ή υπογραμμίζουν το οπτικό υλικό. Η κινηματογραφική γλώσσα όμως δεν είναι δισδιάστατη. Εκτείνεται στο χώρο και το χρόνο με τη χρήση του μοντάζ. Έτσι στην ουσία, ο σκηνοθέτης χρησιμοποιεί όλα τα μέσα που του δίνονται για να περάσει στο κοινό ένα μήνυμα, με τον δικό του τρόπο, όπως ακριβώς συμβαίνει και με τη χρήση της ανθρώπινης γλώσσας. [8]

Κινηματογραφικές τεχνικές

Οι κινηματογραφικές τεχνικές αποτελούν μέρος της κινηματογραφικής γλώσσας, που όμως έχουν μηχανική βάση γιατί στηρίζονται απόλυτα στον τεχνικό εξοπλισμό. Αποτελούν δηλαδή, στην ουσία, τα μέσα με τα οποία γίνεται η θεωρητική γλώσσα του κινηματογράφου πράξη. Στα μέσα αυτά περιλαμβάνονται οι φακοί, οι κάμερες, τα φώτα, οι τρίποδες, οι γερανοί, ο εξοπλισμός του μοντάζ, κ.α.. Για την καλύτερη κατανόηση αυτών των μέσων από τους μαθητές, χρησιμοποιούνται συνήθως παραδείγματα και προβολή αποσπασμάτων από ταινίες που αφορούν την εκάστοτε συγκεκριμένη τεχνική. [8]

Η κινηματογραφική εκπαίδευση των μελλοντικών επαγγελματιών και όχι μόνο, είναι πιο ουσιαστική και εύκολη, αν ξεκινά με τη διδασκαλία του ντοκιμαντέρ. Στις περισσότερες από τις μεγάλες κινηματογραφικές σχολές της Ευρώπης και της Αμερικής, οι σπουδαστές ξεκινούν τα πρώτα εξάμηνα με το γύρισμα ενός ντοκιμαντέρ. Έτσι, μαθαίνουν να δημιουργούν μέσα από εικόνες της πραγματικής ζωής και όχι από ήδη δοσμένες εικόνες της οθόνης. [6]

3.6 Παιδί και κινηματογράφος

Το παιδί ήταν από τις αρχές ακόμα του κινηματογράφου συνηθισμένο ως θέμα και ως χαρακτήρας ταινιών. Τα τελευταία χρόνια, τα παιδιά έχουν αποκτήσει και θέσεις πίσω από την κάμερα σε συνεργασία με σκηνοθέτες, στα πλαίσια μαθημάτων ή εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Την τελευταία δεκαετία στην Ελλάδα, πολλοί σκηνοθέτες αναλαμβάνουν δράση στα σχολεία και εισάγουν τους μαθητές στην τέχνη του κινηματογράφου, ακολουθώντας το πρόγραμμα διδασκαλίας των κινηματογραφικών σχολών προσαρμοσμένο στην εκάστοτε ηλικία των μαθητών. Για το λόγο αυτό, υπάρχει ήδη πληθώρα φεστιβάλ μαθητικών ταινιών και πολλές φορές επιχορηγήσεις από το αρμόδιο υπουργείο.

“Η τέχνη είναι απαραίτητη στη ζωή του ανθρώπου και ιδιαίτερα του παιδιού, καθώς το παιχνίδι, η έκφραση, η χαρά και η απόλαυση που προσφέρει η δημιουργική διαδικασία της τέχνης, οδηγούν σε μία απaráμιλλη αίσθηση πληρότητας και ισορροπίας. Μέσα από την τέχνη και τους ιδιαίτερους κώδικές της, το παιδί όχι μόνο εκφράζεται αλλά ανακαλύπτει και κατακτά τη γνώση, ενώ διευρύνει το πεδίο αντίληψης του, αναγνωρίζει καινούργιες δυνατότητες και προοπτικές, κατανοεί και εκτιμά τη διαφορετικότητα και επικοινωνεί. Παρόλο που η κοινή αντίληψη θέλει τις τέχνες περιορισμένες αποκλειστικά στο χώρο των συναισθημάτων, ερευνητές έχουν αποδείξει πως είναι και αποτελούν ταυτόχρονα βαθύτατα γνωστικές δραστηριότητες. Η τέχνη λοιπόν συμβάλλει όχι μόνο στην ανάπτυξη και έκφραση των δημιουργικών ικανοτήτων του παιδιού, αλλά και στην ολοκληρωμένη μόρφωσή του.”[9]

4 Εκπαιδευτικά σεμινάρια

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, το πρώτο μέρος αυτής της εργασίας αφορούσε σε εκπαιδευτικά σεμινάρια για τα παιδιά που συμμετείχαν στο πρόγραμμα με εθελοντική προσέλευση. Πραγματοποιήθηκαν έντεκα (11) δώρες συναντήσεις σε απογευματινές ώρες εκτός σχολείου. Στην διάρκεια των σεμιναρίων οι μαθητές διδάχθηκαν θεωρία και ορολογία κινηματογράφου (video και ήχος), παρακολούθησαν ενδεικτικές ταινίες για τα θέματα που διδάχθηκαν και εφάρμοσαν στην πράξη τη θεωρία αυτή μέσω πειραματισμών/εργασιών.

4.1 Σεμινάριο πρώτο

Στο πρώτο σεμινάριο υπήρχε ικανοποιητική προσέλευση μαθητών (13/30), δεδομένου του ότι πολλοί μαθητές διέμεναν σε γειτονικές περιοχές του Περάματος και πολλοί μαθητές απασχολούνταν από εξωσχολικά μαθήματα. Αρχικά έγινε παρουσίαση του προγράμματος μέσω προβολής Powerpoint παρουσιάζοντας τους λόγους για τους οποίους κάνουμε ένα ντοκιμαντέρ, το περιεχόμενο του πολιτιστικού προγράμματος και ποιές δραστηριότητες θα πραγματοποιηθούν κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους. Έγινε αναφορά στις εισαγωγικές έννοιες της παραγωγής ενός ντοκιμαντέρ δίνοντας μια μικρή επεξήγηση σε κάθε μία από αυτές. Έγινε προβολή του ντοκιμαντέρ του “Galapagos - Born of fire” του BBC. Τέλος ζητήθηκε από τους μαθητές να γράψουν ποιά στοιχεία του ντοκιμαντέρ τους άρεσαν. Παρατηρήθηκε ότι οι περισσότεροι μαθητές ανέφεραν συγκεκριμένα στοιχεία όπως τα ζώα, τα ηφαίστεια, τα ψάρια κτλ με μία αναφορά μαθητή στα πλάνα και την εικόνα.

ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ	1	1/12/2007
Αριθμός Μαθητών	13	

ΣΤΟΧΟΙ	ΜΕΘΟΔΟΣ	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
1	Ενημέρωση για το πρόγραμμα	✓	-
2	Επικοινωνία με ένα ντοκιμαντέρ	✓	-
3	Κατανόηση ότι η εικόνα-κάδρο είναι το δυνατό σημείο του ντοκιμαντέρ	✗	Τα παιδιά έγραψαν για συγκεκριμένα στοιχεία όπως το ηφαίστειο, τα ζώα κτλ. Μόνο μία κοπέλα έγραψε «Η μακρινή λήψη των καπνών». Στα αρνητικά σημεία ήταν και ο κακός ήχος λόγω απουσίας ηχοσυστήματος. Παρόλα αυτά τα παιδιά παραδέχθηκαν ότι ακόμα και χωρίς καλό ήχο οι οπτικές εικόνες ήταν ευχάριστες.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗ	Χρειάζεται ανάλυση στα στοιχεία που αποτελούν την εικόνα (θέμα και τρόπος λήψης)
------------------------------	--

Πίνακας 1 – Πλάνο εκπαιδευτικών σεμιναρίων 1

4.2 Σεμινάριο δεύτερο

Σε αυτό το σεμινάριο αναλύσαμε τον τρόπο με τον οποίο η εικόνα λειτουργεί σε μία ταινία και συγκεκριμένα σε ένα ντοκιμαντέρ. Δώσαμε ορισμό της κινηματογραφικής φωτογραφίας, μιλήσαμε για τη σημασία του κάδρου, του φωτισμού αλλά και της γωνίας λήψης. Ακόμα, παρουσιάστηκαν αναλυτικά τα είδη των πλάνων (και παραδείγματα), οι κινήσεις της κάμερας και μοιράστηκαν σχετικά φυλλάδια με ορολογίες και επεξηγήσεις για την καλύτερη κατανόηση. Έτσι, ολοκληρώσαμε θεωρητικά τον τρόπο παραγωγής του video.

Έγινε παρουσίαση του ντοκιμαντέρ του National Geographic - Body Changers και ζητήθηκε από τα παιδιά να δώσουν προσοχή στην εικόνα και τον ήχο παρατηρώντας τη θεωρία που αναφέρθηκε. Στο τέλος δώθηκαν ερωτηματολόγια στους μαθητές και τους ζητήθηκε να γράψουν λίγα λόγια για τον εαυτό τους και για τις σκέψεις τους για το πολιτιστικό πρόγραμμα του Λυκείου τους.

ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ	2	8/12/2007
Αριθμός Μαθητών	10	

		ΜΕΘΟΔΟΣ	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
ΣΤΟΧΟΙ	1	Εκμάθηση των δομικών στοιχείων του ντοκιμαντέρ	Παρουσίαση PowerPoint Body Changers - National Geographic	✓ 1) Εικόνα 2) Ήχος (Εξωτερικός ήχος, Μουσική, Αφήγηση) Πριν την προβολή της ταινίας, τα παιδιά παρακινήθηκαν να δώσουν προσοχή στα παραπάνω δομικά στοιχεία
	2	Εκμάθηση των βασικών τύπων εικόνας-κάδρου	Παρουσίαση PowerPoint (συνέχεια)	✓ Γενικό, Μεσαίο, Κοντινό
	3	Ασκήσεις συνοχής ομάδας	1. <u>Ασπίδα</u> : Πες ποιος είσαι 2. <u>Προσδοκίες μαθητών</u> : Τι περιμένω από το πρόγραμμα(γνώσεις, δεξιότητες, προσωπική ανάπτυξη) 3. <u>Δοσθηρίπτες Προγράμματος</u>	✓ 1. Συμπληρώθηκε από τους μαθητές 2. Συμπληρώθηκε από τους μαθητές 3. Συμπληρώθηκε από καθηγητή και δεν προσέθεσε τίποτε επιπλέον οι μαθητές

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗ	
------------------------------	--

Πίνακας 2 - Πλάνο εκπαιδευτικών σεμιναρίων 2

4.3 Σεμινάριο τρίτο

Σε αυτό το σεμινάριο προβλήθηκε ως ενδεικτικό ντοκιμαντέρ το “Koyaanisqatsi” στο οποίο έγινε παρατήρηση της ροής της αφήγησης μέσα από εικόνες και μουσική, χωρίς λόγια. Συζητήθηκαν ομοιότητες και διαφορές με τα ντοκιμαντέρ που περιέχουν αφήγηση και συνεντεύξεις και πολλοί μαθητές εξέφρασαν την προτίμησή τους στο κάθε είδος.

Στο δεύτερο μέρος του σεμιναρίου πραγματοποιήθηκε πρακτική εφαρμογή που αφορούσε στο video και το πλάνο. Στους μαθητές αρχικά δόθηκε μία camera (Sony DCR-DVD108) ώστε να εξοικιωθούν με το μέσο. Μετέπειτα τους ζητήθηκε να βιντεοσκοπίσουν την κίνηση ενός ουδέτερου αντικειμένου σε ουδέτερο χώρο (ένα κουρδιστό παιχνίδι - αυτοκινητάκι πάνω σε σχολική έδρα) ελεύθερα, επιλέγοντας εκείνοι τον τρόπο αφού είχαν ήδη διδαχθεί θεωρητικά τα πλάνα και τις κινήσεις της κάμερας. Παρατηρήσαμε ότι οι περισσότεροι μαθητές ήταν ήδη εξοικιωμένοι και αυτό γιατί τα οπτικοακουστικά μέσα καταλαμβάνουν μεγάλο μέρος της ζωής μας (τηλεόραση, internet, καταγραφή ήχου και εικόνας σε φορητές συσκευές κλπ.) Επίσης τα παιδιά γρήγορα πειραματίστηκαν με κινήσεις και πλάνα πέρα από τη θεωρία και βρήκαν πολύ διασκεδαστική αυτή τη διαδικασία

ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ	3	14/12/2007		
Αριθμός Μαθητών	9			

ΣΤΟΧΟΙ	ΜΕΘΟΔΟΣ	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
1	Κατανόηση της εφαρμογής του video Παρουσίαση και ομιλία Α) 9 τέχνες Β) video	✓	Έγινε αναφορά 1. στα μέρη του video(εικόνα, ήχος) 2. στο χώρο και χρόνο 3. στην εστίαση φακού και την μεταβολή της ηχητικής πληροφορίας
2	Κατανόηση της εφαρμογής της τεχνικής του βίντεο 1. <u>Παιχνίδι λήψης κινούμενου αντικειμένου από τους μαθητές</u> 2. <u>Σχολιασμός αποτελεσμάτων</u>	✓	Τα παιδιά κλήθηκαν να καταγράψουν την κίνηση ενός παιχνιδιού μοτοσικλέτας κατά την κίνηση της πάνω σε τραπέζι και να πειραματιστούν με διάφορες γωνίες λήψης. 1. Τα περισσότερα παιδιά δίστασαν να πάρουν στα χέρια τους την κάμερα. 2. Από τις λήψεις των «πολημών» έγινε κατανοητή η ποικιλία επιλογής λήψης.
3			

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗ	Απαιτούνται παιχνίδια/δράσεις ομάδας για το δέσιμο των παιδιών και την αύξηση της αυτοπεποίθησης τους ώστε να λαμβάνουν άφοβα μέρος στις πρακτικές δραστηριότητες
------------------------------	---

Πίνακας 3 – Πλάνο εκπαιδευτικών σεμιναρίων 3

4.4 Σεμινάριο τέταρτο

Σε αυτό το σεμινάριο λόγω ελλιπούς ενημέρωσης των μαθητών η προσέλευση ήταν πολύ χαμηλή (3/30). Έγινε προβολή βίντεο διαφόρων θεμάτων και συζήτηση πάνω σε αυτά. Τέλος ζητήθηκε από τους μαθητές να δημιουργήσουν ένα μικρό διαφημιστικό με τη χρήση σχεδίου ώστε να αντιληφθούν τη χρησιμότητα του storyboard. Αρχικά δυσκολεύτηκαν να εκφραστούν μέσω της ζωγραφικής όμως τελικά ολοκλήρωσαν την εργασία με επιτυχία. Η απουσία των περισσοτέρων δεν επέτρεψε περαιτέρω εμβάθυνση και επέκταση σε αυτό το θέμα.

ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ	4	26/01/2008
Αριθμός Μαθητών	3	

		ΜΕΘΟΔΟΣ	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
ΣΤΟΧΟΙ	1	Ατομική Έκφραση Δημιουργία Ατομικής Διαφήμισης	✓	Δυσκολεύτηκαν αρχικά να εκφραστούν ελεύθερα μέσω της ζωγραφικής
	2	Εικόνα = Απόδειξη Προβολή: ☒ Εικόνες αγρίας θάλασσας ☒ Freeride	✓	
	3	Ομαδική Έκφραση Συζήτηση πάνω σε πληροφορίες που έχουν βρει τα παιδιά κάθε Ομάδας	*	Έλειπαν παιδιά που είχαν βρει πληροφορίες

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗ	Ενημέρωση των υπολοίπων παιδιών
------------------------------	---------------------------------

Πίνακας 4 – Πλάνο εκπαιδευτικών σεμιναρίων 4

4.5 Σεμινάριο πέμπτο

Στο πέμπτο σεμινάριο παρατηρήθηκε ελεεινή προσέλευση όπως και στο τέταρτο, παρόλο που υπήρχε έγκαιρη ενημέρωση (4 από τους 30 μαθητές) . Οι καιρικές συνθήκες εμπόδισαν την προσέλευση και ίσως το ίδιο το θέμα του σεμιναρίου να μην κέρδισε το ενδιαφέρον των μαθητών. Σε αυτό το σεμινάριο ζητήθηκε από τους μαθητές να δημιουργήσουν μία ομάδα, να φανταστούν μία μικρή ιστορία και να σχεδιάσουν το σενάριο σε μορφή εικόνων (storyboard). Αρχικά δυσκολεύτηκαν να συνεργαστούν αλλά τελικά επιτυχώς παρέδωσαν μία ιστορία της οποίας σχεδίασαν και το storyboard.

Παρόλη την αρχική δυσκολία οι μαθητές ενθουσιάστηκαν από τη διαδικασία και από αυτό το τελικό αποτέλεσμα.

ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ	5	03/02/2008		
Αριθμός Μαθητών	4			

		ΜΕΘΟΔΟΣ	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
ΣΤΟΧΟΙ	1	Ανάπτυξη Φαντασίας	✓	Δυσκολεύτηκαν αρχικά να εκφραστούν ελεύθερα μέσω της ζωγραφικής
	2	Επιλογή του Σημαντικού	✓	Με μεγάλη ευκολία δημιούργησαν το Storyboard της ιστορίας της προηγούμενης δραστηριότητας
	3		*	

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗ	
------------------------------	--

Πίνακας 5– Πλάνο εκπαιδευτικών σεμιναρίων 5

4.6 Σεμινάριο έκτο

Και σε αυτο το σεμινάριο η προσέλευση των μαθητών ήταν μικρη (πέντε από τους τριάντα μαθητές). Οι μαθητές κλήθηκαν με τη βοήθεια του υπεύθυνου καθηγητή να ολοκληρώσουν την ιστορία που σχεδίασαν στο προηγούμενο σεμινάριο. Για το σκοπό αυτό χρησιμοποιήθηκε φορητός ηλεκτρονικός υπολογιστής και το λογισμικό Adobe Flash. Μέσω του λογισμικού δημιουργήθηκε ένα ολιγόλεπτο βίντεο με τα σχέδια και ηχογραφημένο υλικό στον ηλεκτρονικό υπολογιστή από τους μαθητές. Το υλικό ολοκληρώθηκε επιτυχώς και εξήχθει από το Flash σε αρχείο “.exe”.

ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ	6	10/02/2008		
Αριθμός Μαθητών	5			

		ΜΕΘΟΔΟΣ	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	
ΣΤΟΧΟΙ	1	Εγγραφή Σεναρίου	Συζήτηση	✓	Τα παιδιά αρέστηκαν με την περιγραφή του σεναρίου και πρότειναν δικές τους εικόνες
	2	Ηχητική Επένδυση	Εγγραφή ήχων για να συνοδέψουν μια σειρά φωτογραφιών σε FLASH MX	*	<ol style="list-style-type: none"> 1. Τα παιδιά πρότειναν ήχους για να συνοδέψουν αντίστοιχες εικόνες. 2. Προτειναν και την κίνηση της εικόνας. 3. Δίσασαν αρχικά να γράψουν τις φωνές τους και τους φάνηκε περίεργο όταν άκουσαν την φωνή τους. 4. Η διαδικασία θα έπρεπε να αρχίσει με την εγγραφή ήχων πριν από την τοποθέτηση των εικονων στο timeline του Flash.
	3				

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗ	Ο δεύτερος στόχος θα ολοκληρωθεί την επόμενη φορά
------------------------------	---

Πίνακας 6 – Πλάνο εκπαιδευτικών σεμιναρίων 6

4.7 Σεμινάριο έβδομο

Στο έβδομο σεμινάριο έγινε παρουσίαση εφαρμογής παραγωγής μουσικής τύπου DAW (Digital Audio Workstation – Ψηφιακός Σταθμός Παραγωγής Ήχου) και πιά συγκεκριμένα του λογισμικού Propellerhead – Reason. Έγινε μια θεωρητική και ιστορική παρουσίαση στον ψηφιακό ήχο και την παραγωγή της μουσικής και παρουσιάστηκαν οι δυνατότητες μίας τέτοιας εφαρμογής μέσω της δημιουργίας μουσικού μοτίβου κατά τη διάρκεια του σεμιναρίου. Τέλος έγινε προβολή ολιγόλεπτου βίντεο με σκοπό να γίνει αντιληπτή η χρήση της μουσικής για την ενεργοποίηση του συναισθήματος σε ένα οπτικο-ακουστικό υλικό. Λόγο έλλειψης χρόνου δεν έγινε συζήτηση με τους μαθητές μετά την προβολή.

ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ	7	16/02/2008		
Αριθμός Μαθητών	8			

ΣΤΟΧΟΙ		ΜΕΘΟΔΟΣ	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
1	Συναίσθημα: Εικόνα και Ήχος	Προβολή βίντεο clip – Τι ιστορία έχει να μας πει το δένδρο	*	Η δραστηριότητα αυτή έγινε μετά τον δεύτερο στόχο και λόγω χρόνου δεν ολοκληρώθηκε
2	Εισαγωγή στη μουσική τεχνολογία	Reason	✓	Το Reason προσφέρει την δυνατότητα να ζωγραφίσουμε μουσική. Αυτή η δυνατότητα άρεσε στα παιδιά. Πειραματιστήκαμε με: ☒ διαφορετικής διάρκειας νότες ☒ σχεδίαση αντικειμένων πχ στίπ ☒ το matrix και την δημιουργία απλών μελωδικών φράσεων Ο Βεργιανάκης Κωστής θα δοκιμάσει να παίξει λύρα πάνω στη μελωδική φράση
3				

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗ	Να ολοκληρωθεί η δραστηριότητα «Τι ιστορία έχει να μας πει το δένδρο»
------------------------------	---

Πίνακας 7 – Πλάνο εκπαιδευτικών σεμιναρίων 7

4.8 Σεμινάριο όγδοο

Σε αυτό το σεμινάριο οι μαθητές διδάχθηκαν τη σημασία του ήχου και της μουσικής σε ένα ντοκιμαντέρ, που μαζί με την εικόνα αποτελούν τα δύο βασικά κεφάλαια για τη δημιουργία μιας ταινίας. Έγινε μια μικρή ιστορική επισκόπηση από τον ερχομό του ήχου στον κινηματογράφο μέχρι τα σημερινά ηχητικά εφέ. Ακόμα, μιλήσαμε για την χρήση της μουσικής στο video και τι επιτυγχάνεται μέσα από αυτή. Ολοκληρώνοντας τη θεωρία περί μουσικής και ήχου περάσαμε σε ποιά πρακτικά θέματα, όπως η ηχογράφηση και το μοντάζ. Πιο συγκεκριμένα, μιλήσαμε για την ηχογράφηση ήχων της φύσης, ηχογράφηση φωνής και μουσικής και το συγχρονισμό τους με οπτικό υλικό. Τέλος, στα πλαίσια της τέχνης του ήχου σε μία ταινία, προβλήθηκε το 2ο DVD με τα extras και τα γυρίσματα της ταινίας “The day after tomorrow” και συγκεκριμένα ο τρόπος που επενδύθηκε μουσικά αλλά και ηχητικά η ταινία. Λόγο εξάντλησης χρόνου δεν παραγματοποιήθηκε ηχογράφηση μουσικής όπως είχε προγραμματιστεί αλλά αναβλήθηκε για επόμενο σεμινάριο.

ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ	8	23/02/2008
Αριθμός Μαθητών	5	

		ΜΕΘΟΔΟΣ	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
ΣΤΟΧΟΙ	1	Συναίσθημα: Εικόνα και Ήχος Προβολή γυρισμάτων του “The day after tomorrow”	✓	Έγινε ανάλυση του Pre, Production και Post
	2	Πάντρεμα ηλεκτρονικής παραδοσιακών οργάνων Reason, Wavelab, Cubase	*	Θα γίνει σε μελλοντική συνάντηση
	3			

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗ

Πίνακας 8 – Πλάνο εκπαιδευτικών σεμιναρίων 8

4.9 Σεμινάριο ένατο

Στο ένατο σεμινάριο παρατηρήθηκε έντονη προσέλευση σε σχέση με τα προηγούμενα σεμινάρια (δεκαοκτώ μαθητές από τους τριάντα εγγεγραμμένους) που οφείλεται ενδεχομένως στη θεματολογία του σεμιναρίου αλλά και στην ημέρα διεξαγωγής του (Πρώτη Μαρτίου).

Έχοντας κατανοήσει τις λειτουργίες της εικόνας και του ήχου, οι μαθητές χωρίστηκαν σε τρεις(3) ομάδες των έξι (6) ατόμων. Μέσω της ομαδοσυνεργατικής μεθόδου, κλήθηκαν να δημιουργήσουν μια ολοκληρωμένη ταινία μικρού μήκους μέσα στα χρονικά όρια του σεμιναρίου (δύο ώρες). Η κάθε ομάδα με τη διαδικασία της ιδεοθύελλας (brain-storming) κατέληξε στο τελικό σενάριο της ταινίας της και στους ρόλους των συντελεστών της. Αφού ολοκληρώθηκαν αυτές οι διαδικασίες, ακολούθησε το στάδιο της παραγωγής. Οι μαθητές με μία ψηφιακή βιντεοκάμερα προσπάθησαν να υλοποιήσουν το σενάριο στα πλαίσια των δυνατοτήτων τους. Οι μαθητές ασχολήθηκαν με θέματα της επικαιρότητας με διασκεδαστική διάθεση. Η κάθε διαδικασία ολοκληρώθηκε επιτυχώς στα δοθέντα χρονικά πλαίσια πλην του μοντάζ που αναβλήθηκε για το επόμενο σεμινάριο. Παρατηρήθηκε ότι τα παιδιά ενθουσιάστηκαν με τη διαδικασία και ολοκλήρωσαν τα στάδια χωρίς τη βοήθεια του διδάσκοντος καθηγητή.

ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ	9	01/03/2008
Αριθμός Μαθητών	18	

		ΜΕΘΟΔΟΣ	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
ΣΤΟΧΟΙ	1	Δημιουργία σεναρίου	✓	Χωρισμός παιδιών σε 3 ομάδες. Κάθε ομάδα 1. γράφει σενάριο 2. επιλέγει: σκηνοθέτη, κάμεραμαν, ηθοποιούς
	2	Γνωριμία με την κάμερα	✓	Δημιουργήθηκαν 3 ταινίες με θεματικές: 1. «Ξαναβρήκα την φωνή μου!» 2. Καλλιστεία 2008 3. Καθηγητές στην τάξη
	3	Γνωριμία με την τέχνη του βίντεο	*	Την επόμενη φορά

*✓

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗ	
------------------------------	--

Πίνακας 9 – Πλάνο εκπαιδευτικών σεμιναρίων 9

4.10 Σεμινάριο δέκατο

Ως συνέχεια του ένατου σεμιναρίου έγινε θεωρητική αναφορά στο μοντάζ και έγινε παρουσίαση των ταινιών του προηγούμενου σεμιναρίου με απλό μοντάζ. Μία εκ των ομάδων είχε μοντάρει την ταινία της προσθέτοντας μουσική και προβλήθηκε στο τέλος του σεμιναρίου για πιό αντικειμενική αντιμετώπιση. Μετά την προβολή των τριών ταινιών μοιράστηκαν ερωτηματολόγια (Πίνακας 11) που συντάχθηκαν από τον υπεύθυνο καθηγητή. Τα ερωτηματολόγια ζητούσαν από τους μαθητές να βαθμολογήσουν τις ταινίες για τεχνικά κατα βάση θέματα αλλά και κατά προτίμηση. Στόχος αυτού του ερωτηματολογίου ήταν η κατανόηση στοιχείων όπως το σενάριο, η σκηνοθεσία, η ηθοποιία και η χρήση της κάμερας. Επίσης, οι μαθητές να παρατηρήσουν όσο το δυνατόν αντικειμενικά τη δική τους ταινία αλλά και των άλλων ομάδων. Παρατηρήθηκε ότι οι μαθητές με σοβαρότητα και υπευθυνότητα βαθμολόγησαν την κάθε ταινία.

ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ	10	8/03/2008		
Αριθμός Μαθητών	18			

		ΜΕΘΟΔΟΣ	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
ΣΤΟΧΟΙ	1	Γνωριμία με την τέχνη του βίντεο	Μοντάζ πλάνων (του προηγούμενου βήματος) στον Η/Υ	✓
	2	Βασικά σημεία ταινίας	Αξιολόγηση ταινιών	✓
	3			

*✓

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗ	
------------------------------	--

Πίνακας 10 – Πλάνο εκπαιδευτικών σεμιναρίων 10

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΑΙΝΙΩΝ

Για κάθε ταινία, αναγράφονται 5 κατηγορίες αξιολόγησης. Κυκλώστε τον αριθμό που κατά την γνώμη σας αντιπροσωπεύει την κάθε κατηγορία.

ΤΑΙΝΙΑ: «ΒΡΗΚΑ ΤΗΝ ΦΩΝΗ ΜΟΥ»

1. Σενάριο			
α. Βαθμολόγηση:	1	2	3
2. Ηθοποιία			
α. Βαθμολόγηση:	1	2	3
3. Σκηνοθεσία			
α. Βαθμολόγηση:	1	2	3
4. Χρήση Κάμερας			
α. Βαθμολόγηση:	1	2	3
5. Γενική εντύπωση			
α. Βαθμολόγηση:	1	2	3

Σχόλια:.....
.....
.....

ΤΑΙΝΙΑ: «ΚΑΛΛΙΣΤΕΙΑ 2008»

1. Σενάριο			
α. Βαθμολόγηση:	1	2	3
2. Ηθοποιία			
α. Βαθμολόγηση:	1	2	3
3. Σκηνοθεσία			
α. Βαθμολόγηση:	1	2	3
4. Χρήση Κάμερας			
α. Βαθμολόγηση:	1	2	3
5. Γενική εντύπωση			
α. Βαθμολόγηση:	1	2	3

Σχόλια:.....
.....
.....

ΤΑΙΝΙΑ: «ΟΙ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ ΣΤΗΝ ΤΑΞΗ»

1. Σενάριο			
α. Βαθμολόγηση:	1	2	3
2. Ηθοποιία			
α. Βαθμολόγηση:	1	2	3
3. Σκηνοθεσία			
α. Βαθμολόγηση:	1	2	3
4. Χρήση Κάμερας			
α. Βαθμολόγηση:	1	2	3
5. Γενική εντύπωση			
α. Βαθμολόγηση:	1	2	3

Σχόλια:.....
.....
.....

Πίνακας 11 - Ερωτηματολόγιο

4.11 Σεμινάριο ενδέκατο

Με το δέκατο σεμινάριο ολοκληρώθηκε ο εκπαιδευτικός κύκλος σεμιναρίων όμως μετά από αίτημα κάποιων μαθητών διοργανώθηκε επιπλέον σεμινάριο για τεχνικά θέματα και εμβάθυνση στην ηχογράφιση και τα μέσα καταγραφής ήχου. Οι μαθητές μέσω συστήματος μικροφώνου, DAT και ακουστικών ήρθαν σε επαφή με τη μουσική τεχνολογία και κατανόησαν καλύτερα τον τρόπο ηχογράφησης του περιβάλλοντος, της φωνής και της μουσικής. Πειραματίστηκαν με ήχους στον εσωτερικό και εξωτερικό χώρο του σχολείου, με της φωνές των συμμαθητών τους και με μία κρητική λύρα. Έγινε επίσης απλή παρουσίαση τεχνικής στέρεο ηχογράφησης. Οι μαθητές ανταποκρίθηκαν θετικά σε αυτούς τους πειραματισμούς και ενθουσιάστηκαν με τα αποτελέσματα των ηχογραφήσεων.

ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ	12	15/05/2008		
Αριθμός Μαθητών	6			

		ΜΕΘΟΔΟΣ	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
ΣΤΟΧΟΙ	1	Χρήση Μικροφώνων	Μετωπική παρουσίαση. Ακρόαση στερεοσκοπίας μέσω DAT	✓
	2	Ηχογράφιση	Ηχογράφιση στο DAT	✓
	3			

κ✓

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗ	
------------------------------	--

Πίνακας 12 – Πλάνο εκπαιδευτικών σεμιναρίων 11

4.12 Συμπεράσματα

Μέσω σεμιναρίων έγινε προσπάθεια να έρθουν σε επαφή μαθητές λυκείου με το αντικείμενο του κινηματογράφου. Για αυτό το σκοπό έγιναν θεωρητικές και πρακτικές προσεγγίσεις στο κάθε θέμα. Στις θεωρητικές αναφορές έγινε χρήση προβολών μέσω ηλεκτρονικού υπολογιστή για καλύτερη οπτική απομνημόνευση. Επίσης για την πρακτική προσέγγιση προτιμήθηκε η μέθοδος του project για τους παρακάτω λόγους

Η μέθοδος του project [10]

- Προωθεί τη χειρωνακτική εργασία αντί βερμπαλισμού και απομνημόνευσης
- Συμβάλλει στην ενασχόληση με γεγονότα του παρόντος
- Ενισχύει την προσωπική συμβολή του κάθε ατόμου
- Αναπτύσσει την κριτική σκέψη
- Λειτουργεί στους μαθητές ως “σημαντική εμπειρία παρά ως αποθαρρυντική αγγαρεία”
- Οι μαθητές γίνονται πρακτικοί, δημιουργικοί και επικοινωνιακοί
- Οι διδάσκοντες μετατρέπονται σε συμβούλους
- Αναπτύσσεται η μέθοδος του πειραματισμού και της παρατήρησης

5 Προπαραγωγή

Η προπαραγωγή είναι το πρώτο και σημαντικότερο στάδιο για τη δημιουργία μιας ταινίας. Αποτελεί ουσιαστικά, όλη τη θεωρητική και πρακτική προετοιμασία πριν την έναρξη των γυρισμάτων. Περιλαμβάνει την επιλογή της ομάδας, την έρευνα, την ολοκλήρωση του σεναρίου, την επιλογή προσώπων, τόπων και θεμάτων, επιλογή εξοπλισμού και αναλυτικό σχεδιασμό των πλάνων (storyboard).

5.1 Σενάριο

Το σενάριο είναι η κωδικοποιημένη επεξεργασία του θέματος πριν το γύρισμα, η “παρτιτούρα” στο χαρτί που θα χρησιμεύσει ως οδηγός μέχρι την περάτωση της και μόνο τότε θα ολοκληρωθεί, όταν δε χρειάζεται πια. Ειδικά στο ντοκιμαντέρ, το σενάριο διαμορφώνεται καθημερινά, μέχρι να τελειώσει η δημιουργία της ταινίας. Από τεχνική άποψη, είναι χρήσιμο να υπάρχει μια σκαλέτα, ένας σεναριακός σκελετός, με το περιεχόμενο της κάθε ενότητας και πάνω σε αυτή να στηρίζεται η προετοιμασία και το γύρισμα. Μετά το πέρας των γυρισμάτων ελάχιστα χρήσιμες είναι αυτές οι σελίδες. Με βάση το υλικό που συγκεντρώθηκε δημιουργείται άλλη μία σκαλέτα, χρήσιμη για την αξιολόγηση του υλικού και για το μοντάζ. Αυτή θα διαμορφωθεί πολλές φορές ως το τέλος της επεξεργασίας, όπως άλλωστε και το κινηματογραφημένο υλικό. [6]

Για το σενάριο του παρόντος ντοκιμαντέρ αξιοποιήθηκε η άποψη των μαθητών. Μέσω μαιευτικής μεθόδου υποβλήθηκαν στους μαθητές κατάλληλες ερωτήσεις ώστε να καταλήξουμε σε ένα κοινά αποδεκτό σενάριο. Έπειτα, έγιναν οι απαραίτητες τροποποιήσεις για να γίνει το σενάριο υλοποιήσιμο. Το τελικό σενάριο που αποφασίστηκε ήταν χωρισμένο σε ενότητες για τη φύση και τη ζωή του ανθρώπου. Αναλυτικότερα :

- Φύση και Ευγονία: Σε αυτή την ενότητα περιλαμβάνονται συνεντεύξεις με γιατρούς που μιλούν για τον τρόπο με τον οποίο η φύση επιδρά κατά τη διάρκεια της κύησης στη μητέρα και το παιδί και πλάνα ζευγαριού στη φύση την περίοδο της κύησης.
- Φύση και Αθλητισμός: Εδώ περιλαμβάνονται συνεντεύξεις με εκπροσώπους από το χώρο του αθλητισμού που μιλούν για την επίδραση του φυσικού περιβάλλοντος στη σωματική άσκηση. Πλάνα από ανθρώπους που αθλούνται στην ύπαιθρο.

- Φύση και Τέχνη: Εκπρόσωποι του χώρου μιλούν για τη σχέση φύσης και τέχνης και το πως επηρεάζει το έργο τους. Πλάνα από καλλιτέχνες να δημιουργούν στη φύση.
- Φύση και Επιστήμη: Επιστήμονες από διάφορα πεδία μιλούν για το ρόλο της φύσης στην εξέλιξη της επιστήμης. Πλάνα από ερευνητικά κέντρα στην Κρήτη.
- Φύση και Θρησκεία: Συνέντευξη με θεολόγους που μιλούν για τη σχέση της φύσης με τη θρησκεία. Πλάνα από εκκλησίες και ιερούς τόπους μέσα στη φύση.

5.2 Συνεντεύξεις

Ο σχεδιασμός και η υλοποίηση μιας συνέντευξης απαιτούν σωστή οργάνωση και προετοιμασία. Αρχικά, πρέπει να γνωρίζουμε ακριβώς το αντικείμενο του ντοκιμαντέρ μας ώστε να γίνουν εύστοχες ερωτήσεις με χρήσιμες πληροφορίες για την ανάπτυξη του θέματός μας. Αναγκαία είναι η έρευνα τόσο του αντικειμένου με το οποίο ασχολείται το ντοκιμαντέρ όσο και πληροφοριών που αφορούν το συνετευξιαζόμενο πρόσωπο.

Στην παρούσα εργασία, μετά από έρευνα και σε συνεργασία με τους μαθητές, επιλέχθηκαν για συνέντευξη τα παρακάτω πρόσωπα:

- Τέχνη: Λουδοβίκος των Ανωγείων (τραγουδοποιός), Ross Daily (μουσικός- συνθέτης), Στέλιος Πετράκης (οργανοποιός- συνθέτης)
- Επιστήμη: Νικόλαος Λαμπαδαρίου (ερευνητής - ωκεανολόγος), Αστρονόμος-αστροφυσικός
- Θρησκεία: Αντώνης Κουτεντάκης (θεολόγος), Πάτερ Μεταλινός (πρωτοπρεσβύτερος-θεολόγος).

Στη διαδικασία της προπαραγωγής δεν επιλέχθηκαν συνεντευξιαζόμενα πρόσωπα για τις υπόλοιπες ενότητες.

Οι ερωτήσεις των συνεντεύξεων ήταν απορίες των μαθητών που τροποποιήθηκαν κατάλληλα ώστε να έχουν δομή τόσο σα μεμονομένες ερωτήσεις όσο και σαν ολοκληρωμένες συνέντευξεις.

5.3 Μέρη προς επίσκεψη

Με γνώμονα την εμπειρία των μαθητών αλλά και των υπεύθυνων καθηγητών και με βάση το σενάριο και τις δυνατότητες του σχολείου, έγινε επιλογή των περιοχών όπου θα πραγματοποιούνταν στο επόμενο στάδιο τα γυρίσματα.

Αρχικά αποφασίστηκαν δύο εκδρομές σε περιβαλλοντικά κέντρα για ενημέρωση των μαθητών σε θέματα του περιβάλλοντος.

- Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Ανωγείων
- Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Ιεράπετρας

Αποφασίστηκε βιντεοσκόπηση :

- του ορειβατικού συλλόγου Ρεθύμνου σε μία από της εκδρομές τους.
- του ενυδρείου Ηρακλείου “Θαλασσόκοσμος” για λήψη πλάνων
- στο αστεροσκοπείο Σκίνακα
- του δημοτικού κήπου του Ρεθύμνου
- του κάστρου “Fortezza” στο Ρέθυμνο
- της παραλίας του Αμμουδίου

Για τις συνεντεύξεις ορίστηκαν οι παρακάτω τοποθεσίες:

- Λουδοβίκος των Ανωγείων σε παραδοσιακό καφενείο στα Ανώγεια
- Νικόλαος Λαμπαδαρίου στο ενυδρείο Κρήτης
- Αντώνης Κουτεντάκης στο γραφείο του στη Μονή Απεζανών
- Στέλιος Πετράκης στο εργαστήριό του
- Ross Daily στον προσωπικό του χώρο

5.4 Επιλογή Εξοπλισμού

Ο εξοπλισμός που επιλέχθηκε σε κάθε στάδιο της εργασίας ήταν :

Σεμινάρια

Laptop	: Apple Macbook
Projector	: Sony Cineza HS51A (εικόνα 1)
Camera	: Sony DCR-DVD108 (εικόνα 2)
Recorder	: Tascam DA-P1 - Portable DAT (εικόνα 3)
Μικρόφωνα	: Behringer C2 Paired Microphones (εικόνα 4)
Ακουστικά	: Behringer HPS3000 (εικόνα 5)

Παραγωγή

Camera	: Panasonic DVC200 (εικόνα 6), Canon XL2 (Εικόνα 8)
Φωτογραφική μηχανή:	Pentax K10D - Pentax 18-55mm f3.8-5.6 (εικόνα 7)
Recorder	: Tascam DA-P1 - Portable DAT
Μικρόφωνα	: Behringer C2 Paired Microphones
Ακουστικά	: Behringer HPS3000
Τρίποδο	:Manfrotto 0.28

Μετά-Παραγωγή

Laptop	: Apple Macbook
Λογισμικό	: Adobe Premier Pro 1.5, Apple iDVD, Apple Garageband

5.5 Συμπεράσματα

Η διαδικασία παραγωγής ενός ντοκιμαντέρ είναι ρευστή μιας και η μορφή του αλλάζει καθόλη τη διάρκεια της δημιουργίας του. Μαζί με τους μαθητές προσπαθήσαμε να σχεδιάσουμε όσο το δυνατόν αναλυτικότερα τη μορφή του δικού μας ντοκιμαντέρ. Λόγω έλλειψης εμπειρίας αυτό ήταν πιο δύσκολο για τα παιδιά απ' ό,τι περίμεναν, παρ'όλα αυτά, με ενδιαφέρον , προσπάθησαν να διεκπεραιώσουν αυτά που τους ζητήθηκαν. Παρατηρήσαμε οτι υπήρχαν πολλές ελλείψεις στην προπαραγωγή λόγω περιορισμένου χρόνου, τόσο στις συναντήσεις με τους μαθητές όσο και στα χρονοδιαγράμματα που είχαμε ορίσει για την ολοκλήρωση της διαδικασίας. Παρ'όλα αυτά δόθηκε συγκεκριμένη μορφή στο ντοκιμαντέρ και ορίστηκε το μεγαλύτερο μέρος του.

6 Παραγωγή

Το στάδιο της παραγωγής περιλαμβάνει την υλοποίηση των πλάνων όπως σχεδιάστηκαν στην προπαραγωγή. Στο ντοκιμαντέρ το στάδιο της παραγωγής μπορεί να αλλάξει το ύφος του, τη δομή του ακόμα και το περιεχόμενο του μιας και καταγράφεται η δράση με τις πιθανότητες του απρόβλεπτου της πραγματικότητας. Σε αυτό το στάδιο περιλαμβάνεται επίσης η παραγωγή της μουσικής, ενδεχόμενων γραφικών και σχεδίου (animation).

6.1 Γυρίσματα

Παρόλο που στην προπαραγωγή είχε αποφασιστεί η συμμετοχή μαθητών στα γυρίσματα, ήταν πρακτικά ανέφικτο μίας και υπήρχε δυσκολία μεταφοράς και έλλειψη ελεύθερου χρόνου από τα παιδιά που φοιτούσαν στις τελευταίες τάξεις του Λυκείου και παρακολουθούσαν φροντιστήρια. Επίσης ήταν απαραίτητη ειδική γονική άδεια για τη συμμετοχή τους στη διαδικασία της παραγωγής. Στις εκπαιδευτικές εκδρομές οι μαθητές παρακολούθησαν τη διαδικασία της λήψης και εξέθεσαν τις απορίες τους.

6.2 Τοπία – Δραστηριότητες

Για τη βιντεοσκόπηση των πλάνων επιλέχθηκε η κάμερα Panasonic DVC200 με τρίποδο Manfrotto στους παρακάτω χώρους-δράσεις

- Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Ανωγείων.

Βιντεοσκοπήθηκε η παρουσίαση των εκπαιδευτικών του Κέντρου καθώς και όλο το πρόγραμμα που περιελάμβανε επίσκεψη στον Ψηλορείτη, γνωριμία των μαθητών με τον τόπο, παρατήρηση του τοπίου και αναγνώριση φυτών και πετρωμάτων.

- φαράγγι του Χα στην Ιεράπετρα

Κατα την επίσκεψη του σχολείου στο Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Ιεράπετρας έλαβε χώρα εκδρομή στο φαράγγι Χα, όπου πραγματοποιήθηκαν πλانا της περιοχής.

- ποδηλασία στο δημοτικό κήπο Ρεθύμνου
- ποδηλασία στην περιοχή Αμμούδι (Πρέβελι)

Τα πλάνα της ποδηλασίας έγιναν με τη συμβολή εθελοντών ποδηλατών.

- περιοχή Αμμούδι (Πρέβελι)
Στην περιοχή Αμμούδι βιντεοσκοπήθηκαν πλάνα του ποταμού, της γέφυρας, της εκκλησίας, της χλωρίδας και πανίδας της περιοχής. Έγινε χρήση της κάμερας Canon XL2.
- περιπάτος του Ορειβατικού Συλλόγου Ρεθύμνου.
Πλάνα από εκδρομή του Ο.Σ.Ρ σε φαράγγι του νομού Χανίων.
- αστεροσκοπείο Σκίνακα
Βιντεοσκόπηση της περιοχής και του αστεροσκοπείου σε ημέρα ανοιχτή για το κοινό
- Ενυδρείο Κρήτης.
Λήψη εσωτερικών και εξωτερικών πλάνων του ενυδρείου.
- Φρούριο “Fortezza” Ρεθύμνο
Λήψη πλάνων εσωτερικού του φρουρίου και συγκεκριμένα των εκκλησιών του καθώς και πανοραμικά πλάνα του Ρεθύμνου.
- Ιερά Μονή Απεζανών.
Βιντεοσκόπηση της Ιεράς Μονής καθώς και της ευρύτερης περιοχής. Η βιντεοσκόπηση διεκόπη νωρίτερα από ότι είχε προγραμματιστεί λόγω προβλήματος με την τροφοδοσία (αποφορτισμένη μπαταρία).

6.3 Συνεντεύξεις

Για κάθε ενότητα επιλέχθηκαν από τους μαθητές, εκπρόσωποι στο στάδιο της προπαραγωγής και δέχτηκαν να μιλήσουν για τους ίδιους και για το αντικείμενο τους μπροστά στην κάμερα. Οι ερωτήσεις ορίστηκαν από τους μαθητές και στη συνέχεια δομήθηκαν σε μορφή συνέντευξης. [βλ. Παραρτημα Συνεντεύξεων]. Χρησιμοποιήσαμε την camera Panasonic DVC200 για την εικόνα και για τον ήχο το φορητό DAT Tascam με τα μικρόφωνα C2 της Behringer. Επιλέχθηκαν δύο μέσα καταγραφής, όποτε αυτό ήταν εφικτό, για ασφάλεια και καλύτερο έλεγχο του ήχου, σε σχέση με το μικρόφωνο της κάμερας μόνο. Υπήρχε διαθέσιμο ζευγάρι μικροφώνων οπότε μετά απο δοκιμές προτιμήθηκε η τεχνική stereo ηχογράφησης (X/Y 90°) [εικόνα 9] για να δωθεί μια πιο ρεαλιστική καταγραφή του ήχου. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα την καλύτερη αντίληψη της θέσης του συνεντευξιαζόμενου στο χώρο και τη συσχέτισή του με την εικόνα. Παρατηρήθηκε ότι οι εξωτερικοί ήχοι (θόρυβος) αυξήθηκαν με αυτό τον τρόπο, πράγμα που οφείλεται κυρίως στην κατευθυντικότητα των μικροφώνων (καρδιοειδής κατευθυντικότητα) παράλαυτά το καταγραφόμενο υλικό ήταν χρήσιμο και ξεκούραστο στην ακρόαση.

Οι συνεντεύξεις παρουσιάζονται σε χρονολογική σειρά όπως πραγματοποιήθηκαν :

- Λουδοβίκος των Ανωγείων – μουσικός, τραγουδοποιός (για την ενότητα “Φύση και Τέχνη”)

Η συνέντευξη με τον Λουδοβίκο των Ανωγείων έλαβε χώρα σε παραδοσιακό καφενείο των Ανωγείων. Εκεί εκτός προγράμματος βιντεοσκοπήθηκε αυτοσχέδια συνέντευξη, από το μαντιναδολόγο Αριστείδη Χαιρέτη.
- Ross Daily - μουσικός, συνθέτης (για την ενότητα “Φύση και Τέχνη”)

Η συνέντευξη με τον Ross Daily πραγματοποιήθηκε στο σπίτι του κοντά στο Ηράκλειο Κρήτης. Μετά την ολοκλήρωση της συνέντευξης βιντεοσκοπήθηκε και ηχογραφήθηκε μουσικός αυτοσχεδιασμός με κρητική λύρα.
- Στέλιος Πετράκης - μουσικός, συνθέτης, οργανοποιός (για την ενότητα “Φύση και Τέχνη”)

Ο Στέλιος Πετράκης βιντεοσκοπήθηκε στο εργαστήριό του κοντά στη Σητεία. Μετά την ολοκλήρωση της συνέντευξης πραγματοποιήθηκαν πλάνα κατασκευής κρητικής λύρας σε διάφορα στάδια με επεξήγηση από τον κατασκευαστή.
- Νικόλαος Λαμπαδαρίου - ωκεανολόγος (για την ενότητα “Φύση και Επιστήμη”)

Η συνέντευξη έλαβε χώρα στις εγκαταστάσεις του ενυδρείου Ηρακλείου. Χρησιμοποιήσαμε την camera Panasonic DVC200 και ένα μικρόφωνο συνδεδεμένο στην κάμερα λόγω έλλειψης του φορητού DAT.
- Αντώνης Κουτεντάκης – θεολόγος (για την ενότητα “Φύση και Θρησκεία”)

Η συνέντευξη πραγματοποιήθηκε σε γραφείο της Ιεράς Μονής Απεζανών (Νότιο Ηρακλείο). Χρησιμοποιήθηκε ο εξοπλισμός όπως παραπάνω κι εδώ με έλλειψη του φορητού DAT.

6.4 Συμπεράσματα

Ολοκληρώνοντας το στάδιο της παραγωγής παρατηρήθηκαν ελλείψεις σε σχέση με τους στόχους που τέθηκαν στο στάδιο της προπαραγωγής. Δεν ολοκληρώθηκαν τόσο οι συνεντεύξεις που είχαν οριστεί, όσο και τα πλάνα από δραστηριότητες και τοπία για όλες τις ενότητες. Αποτέλεσμα ήταν να αφαιρεθούν τελικά οι ενότητες “Φύση και Ευγονία” και “Φύση και Αθλητισμός” από το σενάριο. Παιδαγωγικά οι στόχοι επετεύχθησαν μιας και τα παιδιά συμμετείχαν και γνώρισαν τη διαδικασία της παραγωγής ενός ντοκιμαντέρ και είδαν τις σκέψεις τους να πραγματοποιούνται μέσω της κάμερας.

7 Μετά-Παραγωγή

Σε αυτό το στάδιο γίνεται η μεταφορά του υλικού (βίντεο-ήχος) σε ηλεκτρονικό υπολογιστή για την επεξεργασία και την τελειοποίηση της μορφής του ντοκιμαντέρ - μοντάζ, Authoring. Επίσης, στην περίπτωση που δεν έχει οριστεί στην προπαραγωγή, ηχογραφείται το σπικάζ.

7.1 Capturing

Ψηφιακή καταγραφή Video (capturing) είναι η διαδικασία μεταφοράς της πληροφορίας από την κάμερα σε σκληρό δίσκο ψηφιακά μέσω υπολογιστή και ειδικού software. Στη δική μας περίπτωση χρησιμοποιήσαμε ένα Apple Macbook και το software Adobe Premiere Pro 1.5. Η μεταφορά έγινε μέσω καλωδίου firewire. Η αποθήκευση έγινε σε εξωτερικό σκληρό δίσκο σε ασυμπίεστη μορφή “.avi” . Μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας το τελικό υλικό καταλάμβανε περίπου 100 Gigabite δηλαδή περίπου 8 ώρες βίντεο. Το υλικό αντεγράφη σε δεύτερο σκληρό δίσκο για ασφάλεια (back up).

7.2 Speakage

Το σπικάζ είναι η αφήγηση που συνοδεύει, όχι υποχρεωτικά, μία ταινία ντοκιμαντέρ. Μπορεί να είναι ένα κείμενο γραμμένο και εκφωνημένο από έναν επαγγελματία ηθοποιό, σε άλλες περιπτώσεις είναι το προσωπικό σχόλιο του σκηνοθέτη (Δημήτρης Μαυρίκιος, Μάικλ Μουρ). Υπάρχουν ακόμη και οι περιπτώσεις που μιλούν κατευθείαν οι πρωταγωνιστές της ζωής και της ταινίας, χωρίς κείμενο. Το ύφος του σπικάζ είναι καθοριστικό για το ύφος ολόκληρης της ταινίας. Όπως και η εικόνα, μπορεί να είναι φορέας πληροφορίας, συναισθημάτων, περιγραφών, στοχασμού, ιδεών. Ο ρυθμός του το χαρακτηρίζει από λογοτεχνική και μουσική άποψη. Δεν υπάρχουν στερεότυπα που πρέπει να τηρηθούν στη δημιουργία του σπικάζ. Μπορεί να είναι εντελώς αποστασιοποιημένο, πεζό, λυρικό, έμμετρο, υμνητικό, θαυμαστικό, εσωστρεφές, εξωστρεφές, ειρωνικό, αστείο, λακωνικό, φλύαρο, επιβλητικό, διακριτικό, μινιμαλιστικό, τα πάντα. Αρκεί να εξυπηρετεί το σύνολο της ταινίας με αυθεντικότητα και ειλικρίνεια, όπως κάθετί μέσα σε αυτή.[6]

Το σπικάζ γενικά δίνει ύφος και περισσότερες πληροφορίες πέρα από αυτές των συνεντεύξεων. Μαζί με τους μαθητές σχεδιάστηκε το κείμενο. Επιλέξαμε η αφήγηση να εστιάζει στην περιγραφή των εμπειριών των μαθητών στο πολιτιστικό πρόγραμμα του σχολείου τους. Την αφήγηση ηχογράφησε ομάδα μαθητών σε υπολογιστή Apple Macbook με το ενσωματωμένο μικρόφωνο και με το πρόγραμμα Garageband της Apple μέσα σε αίθουσα διδασκαλίας, κάτι που είχε σαν αποτέλεσμα τη χαμηλή ποιότητα στον ήχο λόγω έντονης αντήχησης. Λόγο περιορισμένου χρόνου και του ότι ο εκπαιδευτικός στόχος της διαδικασίας επετεύχθη, η ηχογράφηση δεν επαναλήφθηκε.

7.3 Μοντάζ

“ Την οργάνωση του υλικού των σκηνών που γυρίστηκαν και τη σύνδεσή τους σε ενιαίο σύνολο την ονομάζουμε μοντάζ. Η οριστική διάταξη και διαμόρφωση αυτού του υλικού, οπτικού και ηχητικού, δημιουργεί μια αυτονομία χώρου και χρόνου, τον λεγόμενο φιλικό χώρο και χρόνο. Η διαδικασία εμφάνισης και οριστικοποίησής τους γίνεται με τη συνδεσμολογία των πλάνων. Το «δέσιμο» του ενός πλάνου με το προηγούμενο και το επόμενο δημιουργεί σχέσεις αλληλεξάρτησης μεταξύ τους, παράγει οπτικούς και ηχητικούς, νοηματικούς και εφραστικούς συνδυασμούς που διαμορφώνουν τη δομή και το ύφος του έργου. [...] Η αλληλοδιαδοχή των εικόνων γίνεται με βάση τη θεματική, δραματική συγκρότηση της ιστορίας, με τελικό στόχο την υλοποίηση μιας αισθητικής αντίληψης. Χάρη στο μοντάζ, το ολοκληρωμένο φιλμ αποκτά καθαρότητα, εκφραστική ολοκλήρωση.”[11]

Αρχικά έγινε πρόχειρο μοντάζ στο Adobe Premiere Pro 1.5 σε κάθε συνέντευξη χωριστά δίνοντας μία ομοιογένεια στη θεματολογία και αφαιρώντας παύσεις και λάθη που τυχόν συνέβησαν κατά τη διάρκεια της συνέντευξης. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα πέντε ενιαίες συνεντεύξεις των δέκα έως είκοσι λεπτών οι οποίες αποθηκεύτηκαν σε ασυμπίεστη μορφή “.mov ” για καλύτερη συμβατότητα μετατροπής τους στη διαδικασία του authoring.

Η μορφή ενός ντοκιμαντέρ μπορεί να αλλάξει ακόμα και στη διαδικασία του μοντάζ. Ο συγχρονισμός του ήχου και του σπικάζ, η πρόσθεση μουσικής και η επιλογή των πλάνων από τις συνεντεύξεις καθώς και τα υπόλοιπα γυρίσματα έδωσαν το τελικό ύφος και τη μορφή στο ντοκιμαντέρ μας. Χωρίστηκε σε τρία μέρη : Εισαγωγή, Κυρίως Θέμα και Εξαγωγή. Στην Εισαγωγή και την Εξαγωγή οι μαθητές περιγράφουν τις εμπειρίες τους στο Πρόγραμμα Περιβαλλοντικής

Εκπαίδευσης με πλάνα από τις εκδρομές και τη φύση. Στο Κυρίως Θέμα αναπτύσσονται οι ενότητες “Φύση και Τέχνη”, “Φύση και Επιστήμη” καθώς και “Φύση και Θρησκεία”. Επιλέχθηκαν αποσπάσματα από τις συνεντεύξεις δίνοντας ένα ενιαίο νόημα για κάθε μία από τις ενότητες.

Για μουσική επιλέχθηκαν από τους μαθητές, τον υπεύθυνο καθηγητή και εμένα δύο μουσικά κομμάτια που μας παραχωρήθηκαν από το Ross Daily για τους τίτλους αρχής (αυτοσχεδιασμοί) και το Στέλιο Πετράκη για την Εισαγωγή και Εξαγωγή (Βόρεια Μονοπάτια). Για τους τίτλους τέλους επιλέχθηκε η μουσική σύνθεση Spider's Web από τον Asimbonaga, κομμάτι με περιορισμένα πνευματικά δικαιώματα.

(creative commons - <http://en.audiofarm.org/asimbonaga/audiofile/10768>)

Τεχνικά, έγινε προσπάθεια να δοθεί μία ομοιομορφία στην εικόνα διαμορφώνοντας όπου ήταν απαραίτητο, με τα προεγκατεστημένα effects του Adobe Premiere Pro 1.5, το χρώμα, τη φωτεινότητα και την αντίθεση.

Το αποτέλεσμα ήταν ένα ενιαίο ασυμπίεστο βίντεο των περίπου είκοσι λεπτών της μορφής “.mov” .

7.4 DVD Authoring

DVD Authoring είναι η διαδικασία κατά την οποία το αρχικό βίντεο μετατρέπεται σε μορφή DVD. Η διαδικασία αυτή πραγματοποιήθηκε με το πρόγραμμα iDVD της Apple. Εκεί σχεδιάστηκε το menu και η τελική μορφή του DVD, έτοιμο για προβολή σε οποιοδήποτε DVD σύστημα. Στον τελικό δίσκο περιλαμβάνονται οι πέντε συνεντεύξεις, μια ταινία μικρού μήκους ολοκληρωμένη από ομάδα μαθητών και το ντοκιμαντέρ “Ζωή - Φύση - Άνθρωπος”

8. Γενικά Συμπεράσματα

Στα προηγούμενα κεφάλαια παρουσιάστηκε η βιβλιογραφία και όλα τα θεωρητικά κείμενα που χρησιμοποιήθηκαν είτε για παροχή εμπειριστατωμένων γνώσεις στους μαθητές, είτε για την απόκτηση βασικών παιδαγωγικών γνώσεων, είτε για την επαρκή προετοιμασία και τη σωστή τεχνική κάλυψη του ντοκιμαντέρ. Αναλύθηκαν οι στόχοι και οι σκοποί αυτής της πτυχιακής εργασίας και ο κάθε ρόλος στη διεξαγωγή του ντοκιμαντέρ. Ακόμα, αναπτύχθηκε η μεθοδολογία και όλες οι διαδικασίες που ακολουθήθηκαν κατά τη διάρκεια των εκπαιδευτικών σεμιναρίων αλλά και σε όλα τα στάδια της παραγωγής του ντοκιμαντέρ. Παρουσιάστηκε λεπτομερώς, κάθε ενέργεια που έγινε, όλο το οπτικο-ακουστικό υλικό που συγκεντρώθηκε, ο τεχνικός εξοπλισμός καθώς και τα προγράμματα που χρησιμοποιήθηκαν.

Μετά την ολοκλήρωση όλων των σταδίων της παραγωγής του ντοκιμαντέρ μας έχουμε να παρατηρήσουμε ότι το τελικό προϊόν παρουσιάζει σημαντικές διαφορές σε σχέση με το προσχέδιο που είχαμε αποφασίσει κατά τη διαδικασία της προπαραγωγής.[1]

Πιο συγκεκριμένα:

- Οι θεματικές ενότητες από πέντε(5) που είχαν οριστεί κατέληξαν να είναι μόνο τρεις(3), λόγω έλλειψης χρόνου και δυσκολίας εύρεσης αντιπροσώπων της εκάστοτε ενότητας. Ο αρχικός σχεδιασμός περιελάμβανε συνεντεύξεις με εκπροσώπους τις ιατρικής και του αθλητισμού να μιλούν για τη σχέση της φύσης με την ευγονία και τον αθλητισμό αντίστοιχα.
- Για τον ίδιο λόγο δεν πραγματοποιήθηκαν πλάνα που αφορούσαν στις δύο(2) ενότητες που παραλείψαμε.
- Ακόμη, πραγματοποιήθηκε μόνο μία συνέντευξη με εκπρόσωπο ενός επιστημονικού κλάδου (ωκεανολογία) και όχι περισσότερες όπως σχεδιάστηκε στην προπαραγωγή.

Συγκρίνοντας το στάδιο της προπαραγωγής με το τελικό ντοκιμαντέρ παρατηρούμε πως όσες ενέργειες δεν πραγματοποιήθηκαν ήταν εκείνες που δεν είχαν οργανωθεί λεπτομερώς εξ'αρχής. Παρ'όλα αυτά και η ολοκλήρωση του ντοκιμαντέρ βασίστηκε περισσότερο στον παιδαγωγικό χαρακτήρα του και όχι στην άρτια τεχνική του. Με βάση αυτήν την παράμετρο, οι αρχικοί στόχοι καλύφθηκαν απόλυτα.[12]

Ολοκληρώνοντας αυτή την εργασία και με βάση τη σχετική βιβλιογραφία, οδηγούμαστε σε ορισμένα παιδαγωγικά συμπεράσματα.

- Αρχικά, μέσα από τη συνεργασία με τους μαθητές φάνηκε η ετοιμότητα τους να καταπιαστούν με θέματα εντελώς άγνωστα για εκείνα, γεγονός που αποδεικνύει τη σωστά μέχρι τώρα αναπτυγμένη κριτική τους σκέψη και προσαρμοστικότητα, την ευκολία τους να συζητήσουν και να βγάλουν συμπεράσματα πάνω σε διάφορα θέματα καθώς και η ικανότητά τους να εκφάζουν με σαφήνεια της απορίες τους.
- Μέσω αυτού του προγράμματος, οι μαθητές απέκτησαν νέα γνώση και βρέθηκαν μπροστά σε πλήθος νέων πληροφοριών τις οποίες όμως, αφομοίωσαν με μεγάλη ευκολία σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα. Αυτό, σε συνδυασμό με την μεγάλη και εθελοντική συμμετοχή στα εκπαιδευτικά σεμινάρια, τα οποία έγιναν σε ώρες εκτός σχολικού προγράμματος, μας οδηγούν στο συμπέρασμα πως οι μαθητές, είναι πρόθυμοι να διαθέσουν μέρος του ελεύθερου χρόνου τους για δραστηριότητες που τους κινούν το ενδιαφέρον.
- Η διαδικασία της κινηματογράφησης συνέβαλε στη συνεργασία των μαθητών με σκοπό ένα κοινά αποδεκτό αποτέλεσμα, την ανάπτυξη προσωπικής άποψης αλλά και την επιχειρηματολογία. Ακόμη, η λήψη αποφάσεων για το τελικό αποτέλεσμα ενίσχυσε ακόμα περισσότερο την ομαδικότητα αλλά και την αφαιρετική σκέψη των μαθητών.
- Η εργασία τους έφερε σε επαφή με τη φύση, για την οποία έδειξαν μεγάλο ενδιαφέρον, και προθυμοποιήθηκαν να εμβαθύνουν ακόμα περισσότερο και να συλλέξουν ακόμα περισσότερες πληροφορίες πάνω στα διάφορα θέματα. Το γεγονός αυτό, δείχνει πως η ενασχόληση με τον κινηματογράφο κινητοποιεί τους μαθητές και βοηθά στην ευαισθητοποίησή τους στο εκάστοτε επιθυμητό θέμα.

Ο τρόπος διδασκαλίας του κινηματογράφου στη θεωρία και την πράξη μέσω των εκπαιδευτικών σεμιναρίων, οδήγησε σε κάποια συμπεράσματα σε σχέση με την πρόσληψη της νέας γνώσης από τους μαθητές.

- Η παρουσίαση της θεωρίας, όταν ακολουθείται από παραδείγματα και πρακτική εφαρμογή από τους ίδιους τους μαθητές αφομοιώνεται γρηγορότερα. Αυτό σημαίνει πως μετά από κάθε σεμινάριο οι μαθητές ήταν έτοιμοι να χρησιμοποιήσουν και να συνδυάσουν τα όσα είχαν διδαχτεί μέχρι εκείνη τη στιγμή. Η σημαντική διάσταση αυτής της προσέγγισης έγκειται στο γεγονός ότι δίνει πολλές δυνατότητες στον εκπαιδευτικό να δουλέψει με τα παιδιά υπερβαίνοντας τα όρια της τυπικής διδασκαλίας.[12]

- Επίσης, η ελευθερία επιλογής πάνω σε θέματα και τεχνικές, καθώς και ενθάρρυνση από μέρους μου για ενεργή συμμετοχή όλων των μαθητών, είχε θετικά αποτελέσματα, καθώς ακόμα και οι πιο διστακτικοί, μπήκαν στη διαδικασία να εκφέρουν και να υποστηρίξουν ανοιχτά την άποψη τους.[12]
- Μέσω αυτών των πρακτικών, πολλοί μαθητές εξέφρασαν το ενδιαφέρον τους για περαιτέρω ενασχόληση με το θέμα αυτού του ντοκιμαντέρ και με άλλα οικολογικά θέματα. Ακόμη, αρκετοί ήταν εκείνοι που έδειξαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον και ικανότητα σε διάφορους τομείς της κινηματογράφησης και δήλωσαν πως επιθυμούν να συνεχίσουν να ασχολούνται με δικές τους εργασίες.

Η συγκεκριμένη πτυχιακή εργασία προσέφερε αρκετές νέες γνώσεις πάνω στο θέμα του κινηματογράφου στα σχολεία και έχει προοπτικές για συνέχιση από άλλους ερευνητές καθώς ασχολήθηκε με μία σχετικά μικρή ομάδα μαθητών, χρησιμοποίησε συγκεκριμένες παιδαγωγικές μεθόδους και είχε συγκεκριμένο στόχο τη δημιουργία ενός ντοκιμαντέρ. Μία πιθανή μεταγενέστερη συνέχεια αυτής της εργασίας από άλλους μελετητές:

- Θα μπορούσε να περιλαμβάνει μία μεγαλύτερη ομάδα μαθητών για να ερευνήσει κατά πόσο είναι εφικτή η συνεργασία κατά την κινηματογράφηση.
- Θα μπορούσε ακόμα να γίνει διανομή ρόλων- συντελεστών για μία καθαρά μαθητική παραγωγή.
- Άλλη πιθανή έρευνα θα μπορούσε να αφορά ένα ανάλογο πρόγραμμα ενταγμένο αυτή τη φορά σε ένα άλλο σχολικό μάθημα για να ερευνηθεί αν θα έχει την ίδια επιτυχία.

Είναι γενικά αποδεκτό ότι το παιδί από την πολύ νεαρή ηλικία επηρεάζεται καθοριστικά από την κινούμενη εικόνα. Ακόμη από την προσχολική ηλικία εγκαθιδρύεται μια σταθερή σχέση που επηρεάζει τόσο τα μελλοντικά του θεάματα, όσο τα αναγνώσματα και τη συμπεριφορά.

Τα θετικά αποτελέσματα αυτού του προγράμματος επιτρέπουν κάποιες προτάσεις σχετικά με τη χρήση του σε ευρύτερα πεδία. Προτείνεται λοιπόν, να ενταχθεί ο κινηματογράφος ενεργότερα στις σχολικές αίθουσες ως θεωρία και ως πράξη, είτε σαν ξεχωριστό μάθημα επιλογής, είτε με στόχο να ενισχύσει άλλα μαθήματα, όπως στο πρόγραμμα με το οποίο ασχοληθήκαμε εμείς. Προτείνεται δηλαδή, εισαγωγή του μαθήματος των οπτικοακουστικών στο σχολείο σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης.

Φυσικά, ένα από τα πρώτα ζητήματα είναι η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών για να ανταπεξέλθουν στις νέες προκλήσεις. Τέτοια προγράμματα θα μπορούσαν ακόμα να λειτουργούν ως ετήσιες ομαδικές εργασίες στα πλαίσια του σχολείου, με σκοπό την ανακάλυψη των ιδιαίτερων δεξιοτήτων του κάθε παιδιού και την πιο άμεση επαφή τους με την τέχνη.

Υιοθετούμε τα λόγια του Ζάκ Λάνγκ, πρώην υπουργού παιδείας της Γαλλίας, όταν παρουσιάζοντας το Δεκέμβρη του 2000 ένα πενταετές πρόγραμμα «για την ανάπτυξη της τέχνης και του πολιτισμού στο σχολείο» είπε:

«Ο κινηματογράφος, είτε πρόκειται για ταινίες με υπόθεση είτε ντοκιμαντέρ, είναι μέρος του αναγκαίου πολιτιστικού κεφαλαίου για μια παιδεία ανοιχτή στον σύγχρονο κόσμο. Μέσα από αυτόν, το παιδί, εδραιώνει τη δική του γλώσσα και κατακτά τη γλώσσα των εικόνων, αποφασιστικού παράγοντα για την ανάπτυξη της φαντασίας και του κριτικού πνεύματος απέναντι στις εικόνες του σύγχρονου κόσμου».

Παραπομπές

- [1] Μάριος Μιχαηλίδης-Ηλίας Ματσαγγούρας, Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Αθήνα 2003.
- [2] Περιβαλλοντική Εκπαίδευση-Θεωρία και Πράξη, Δημήτρης Καλαϊτζίδης-Κωνσταντίνος Ουζούνης, Εκδόσεις Σπανίδα , Ξάνθη 2000.
- [3] Εισαγωγή στην τέχνη του κινηματογράφου, David Bordwell-Kristin Thompson, Μορφωτικό ίδρυμα εθνικής τραπεζής, 2004.
- [4] Ντοκιμαντέρ μια άλλη πραγματικότητα, Ειρήνη Στάθη- Γιάννης Σκοπετέας, Αιγόκερως, 2009.
- [5] Ιστορία του κινηματογράφου, Στάθης Βαλούκος, Α΄τόμος, Γ΄έκδοση, Αιγόκερως.
- [6] Το ντοκιμαντέρ, Δημήτρης Γκουζιώτης, Αιγόκερως, 2005.
- [7] Εισαγωγή στην αισθητική του κινηματογράφου, Βάλλυ Κωνσταντοπούλου, Αιγόκερως, 2003.
- [8] Πως βλέπω μία ταινία, Κωνσταντίνος Σάντας, Γρηγόρης, 2006
- [9] Περιβαλλοντική εκπαίδευση- Ο νέος πολιτισμός που αναδύεται, Α.Δ. Γεωργόπουλος, GUTENBERG.
- [10] Περιβαλλοντική Εκπαίδευση- Θεωρία και Πράξη, Δημήτρης Καλαϊτζίδης- Κωνσταντίνος Ουζούνης, Εκδόσεις Σπανίδα , Ξάνθη 2000.
- [11] Σκηνοθεσία θεωρία και πράξη, Τάκης Παπαγιαννίδης, εκδόσεις Καστανιώτη
- [12] Ενθαρρύνοντας το παιδί στη μάθηση, Ρούντολφ Νράικωρς- Ντον Ντίνκμεγιερ, Εκδόσεις Θυμάρι, Αθήνα 1979

Παράρτημα Εικόνων

Εικόνα 1- Projector Sony Cineza HS51A

Εικόνα 2 - Camera Sony DCR-DVD108

Εικόνα 3 - Tascam DA-P1 DAT Recorder

Εικόνα 4 - Behringer C2 Paired Microphones

Εικόνα 5 - Ακουστικά Behringer HPS3000

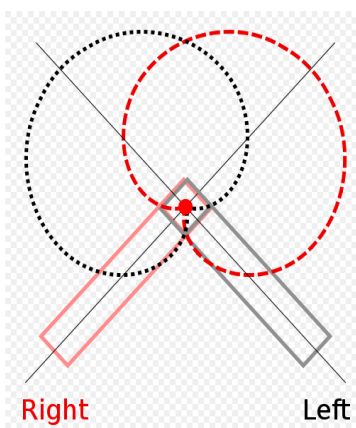
Εικόνα 6 - Camera Panasonic DVC200

Εικόνα 7 - Φωτογραφική μηχανή Pentax K10D

Εικόνα 8 – Camera Canon XL2

Εικόνα 9 - Τεχνική X/Y στέρεο ηχογράφησης

Εικόνα 10 – Υπολογιστής Apple Macbook

Εικόνα 11 - Οθόνη επιλογών (Menu) του DVD

Εικόνα 12 – Οθόνη Adobe Premier Pro με το ολοκληρωμένο project

Εικόνα 13 - Μαθητικές εργασίες σε εκπαιδευτικό σεμινάριο

Εικόνα 14 – Οργάνωση γυρισμάτων ταινίας μικρού μήκους στα πλαίσια σεμιναρίου

Εικόνα 15 - Γυρίσματα ταινίας μικρού μήκους στα πλαίσια σεμιναρίου

Εικόνα 16 - Γυρίσματα ταινίας μικρού μήκους στα πλαίσια σεμιναρίου

Εικόνα 17 - Γυρίσματα ταινίας μικρού μήκους στα πλαίσια σεμιναρίου

Εικόνα 18 – Πειραματισμοί μαθητών με κάμερα σε εκπαιδευτικό σεμινάριο

Εικόνα 19 – Πειραματισμοί μαθητών με κάμερα σε εκπαιδευτικό σεμινάριο

Εικόνα 20 – Μαθητικές δραστηριότητες

Εικόνα 21 – Μαθητικές δραστηριότητες

Εικόνα 22 – Αθλητικές δραστηριότητες

Εικόνα 23 – Αθλητικές δραστηριότητες

Εικόνα 24 – Φωτογράφιση και βιντεοσκόπηση φυσικού τοπίου

Εικόνα 25 – Φωτογράφιση και βιντεοσκόπηση φυσικού τοπίου

Παράρτημα Συνεντεύξεων

Άτομο προς συνέντευξη	Λουδοβίκος των Ανωγείων (Γιώργος Δραμουντάνης)
Ιδιότητα	Τραγουδοποιός
Φωτογραφία	
Συνοπτικό Βιογραφικό	
Γέννηση:	1951,,,,,,,,
Σπουδές:	ΑΣΟΕΕ
1979	γνωριμία με το Μάνο Χατζηδάκη
Δισκογραφία:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Μοιρολόγια, 1985 2. Ο έρωτας στη Κρήτη είναι μελαγχολικός, 1988 3. Ο Χαίνης, 1990 4. Το Μειντάι, 1993 5. Χαρματούσσα, 1995 6. Η πόλη της άμμου, 1997 7. Το όχι αποκοιμήθηκε στην αγκαλιά του ναι, 1999 8. Τέσσερις δρόμοι για τον Ερωτόκριτο, 2000 9. Άνοιξα μανταρίνι και σε θυμήθηκα, 2001 10. Ένα γράμμα στον πατέρα μου 11. Η γιορτή των ανέμων, 2003 12. Μπιτ Μπαζάρ, 2004 13. Δε ξέρω παρά να τραγουδώ - Ποιήματα Κωστή Παλαμά, 2005

Ερωτήσεις:
Ποια η πρώτη σας επαφή με τη μουσική;
Πως συσχετίζεται τη μουσική σας με τη Κρητική μουσική;
Αέρας, δέντρα, πουλιά, κύματα, ήλιος. Πως αισθάνεστε όταν δημιουργήσετε σε ένα τέτοιο περιβάλλον;
Είναι γνωστό ότι επιλέγετε για τις συναυλίες σας περιοχές μέσα στην φύση. Μιλήστε μας για αυτό.
Ποια η διαφορά όταν ηχογραφείτε στο studio;
Ποια η άποψη σας για τη σχέση μουσικής και τεχνολογίας;
Η τέχνη είναι μια μορφή έκφρασης, γλώσσα επικοινωνίας. Αισθάνεστε πως η μουσική σας δίνει την αμεσότητα να επικοινωνήσετε με τους γύρω σας για αυτά που σας απασχολούν/ενδιαφέρουν;
Τι θα λέγατε σε ένα παιδί που ονειρεύεται και δημιουργεί;
Τι προσδοκάτε για το μέλλον;
Ποια η σχέση του Κρητικού με τη γη;
Η φύση είναι τέχνη από μόνη της;

Άτομο προς συνέντευξη	Ross Daily	
Ιδιότητα	Συνθέτης	
Συνοπτικό Βιογραφικό	Ταξιδεύει, μελετά μουσική και είναι κοντά σε αξιόλογους δασκάλους. Οργανώνει σεμινάρια εκμάθησης των οργάνων της Παραδοσιακής Μουσικής. Παίζει κρητική λύρα, Αφγανικό ραμπάμπ , λαούτο, πολιτική λύρα, σαράνγκι, ούτι, σάζι και ταμπούρ.	
Δισκογραφία	Περισσότερες από 25 παραγωγές	
Συνεργασίες	Habil Aliev, Djamchid Chemirani, Omer Erdogdular, Κώστας Μουντάκης, Νίκος Ξυλούρης, Βασίλης Σούκας, Mehmet Erenler, Talip Ozkan, Hossein Omoumi, Mohammad Rahim Khushnawaz, Necati Celik	
Συναυλίες	σε φεστιβάλ σε όλον τον κόσμο με το συγκρότημα Λαβύρινθος	
1982	Ιδρύει το Μουσικό Εργαστήριο Λαβύρινθο , στο χωριό Χουδέτσι στο Ηράκλειο της Κρήτης	
1975	ταξίδεψε στην Κρήτη και ξεκίνησε να μελετά την κρητική λύρα με το μεγάλο δάσκαλο Κώστα Μουντάκη.	

Ερωτήσεις:
Ποια ήταν η πρώτη σας επαφή με τη μουσική;
Ποια είναι κατά την γνώμη σας τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της Κρητικής γης;
Ποια η σχέση του Κρητικού με τη γη;
Αέρας, δέντρα, πουλιά, κύματα, ήλιος. Πως αισθάνεστε όταν δημιουργείτε σε ένα τέτοιο περιβάλλον;
Τι θέλετε να εκφράσετε μέσα από τη μουσική σας;
Συνεργάζεστε με μουσικούς άλλων χωρών. Πιο το κοινό στοιχείο της συνεργασίας σας; (Ποια η σχέση τους με τη φύση;)
Ποιά η άποψη σας για τη σχέση μουσικής και τεχνολογίας;
Υπάρχει υπέρ-παραγωγή μουσικής. Ποια η σχέση της με την απομάκρυνση του ανθρώπου από τη φύση;
Τι θα λέγατε σε ένα παιδί που ονειρεύεται και δημιουργεί;
Ποια χαρακτηριστικά πρέπει να καλλιεργήσει ένας δημιουργός μουσικής; (Ποια είναι τα συστατικά της επιτυχίας;)
Η φύση είναι τέχνη από μόνη της;

Άτομο προς συνέντευξη	Στέλιος Πετράκης	
Ιδιότητα	Συνθέτης/ Οργανοποιός	
Συνοπτικό Βιογραφικό	Ταξιδεύει, μελετά μουσική και είναι κοντά σε αξιόλογους δασκάλους, κατασκευαστής μουσικών οργάνων όπως λύρα με συμπαθητικές χορδές, λύρα παλιά Κρητική, Κρητικό λαούτο, Koruz, Μπουλγαρί	
Δισκογραφία	3 Προσωπικά CDs και αρκετές συνεργασίες	
Συνεργασίες	World music: Ross Daly, Bijan Chemirani, Patrick Vaillant, Dupain, Κρίστη Στασινοπούλου, Κρητικής μουσικής: Γιώργη Ξυλούρη, Βασίλη Σταυρακάκη, Ζαχαρία Σπυριδάκη, Μιγάλη και Μήτσο Σταυρακάκη, Χαϊνήδες, κλπ) Έλληνες μουσικούς και συνθέτες: Χρήστο Λεοντή, Σταμάτη Σπανουδάκη, Αχιλλέα Περσίδα, Γώργο Μακρή, Χρήστο Τσιαμούλη	
Συναυλίες	σε φεστιβάλ σε όλο τον κόσμο με το συγκρότημα Λαβύρινθος	
1983-1993	Σπουδές στη λύρα	
2000	Παρακολουθεί το μουσικό εργαστήρι Λαβύρινθος	

Ερωτήσεις:
Ποια η πρώτη σας επαφή με τη μουσική;
Τι σας κράτησε στην Κρητική γη;
Αέρας, δέντρα, πουλιά, κύματα, ήλιος. Πως αισθάνεστε όταν δημιουργείτε σε ένα τέτοιο περιβάλλον;
Ποια τα ερεθίσματα σας για να ασχοληθείτε με την οργανοποιία; (Σε μια εποχή που τα ερεθίσματα προς αυτή την κατεύθυνση δεν είναι πολλά)
Ποια υλικά χρησιμοποιείτε για την κατασκευή των οργάνων;
Πόσο χρόνο διαρκεί η ολοκλήρωση ενός οργάνου;
Στην διάρκεια κατασκευής δουλεύετε με το ένστικτό; Δηλαδή μια παρέμβαση που θα μπορούσε να επιφέρει επιθυμητές αλλαγές στον ήχο;
Πως βλέπετε την εξέλιξη της μουσικής και γενικά της τέχνης στο μέλλον;
Ποια η άποψη σας για τη σχέση μουσικής και τεχνολογίας;
Θεωρείτε ότι η νέοι ενδιαφέρονται για την τέχνη; Πόσο εύκολο για ένα νέο είναι να ασχοληθεί με την τέχνη της δημιουργίας οργάνων;
Ποια η σχέση του Κρητικού με τη γη;
Συνεργάζεστε με συνθέτες και οργανοπαίκτες άλλων χωρών. Ο τρόπος και τα όργανα που χρησιμοποιούν σας δίνει στοιχεία για το πώς βλέπουν τον κόσμο;
Ποια χαρακτηριστικά πρέπει να καλλιεργήσει ένας δημιουργός μουσικής; (Ποια είναι τα συστατικά της επιτυχίας;)
Τι θα λέγατε σε ένα παιδί που ονειρεύεται και δημιουργεί;
Η φύση είναι τέχνη από μόνη της;

